

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 30
25/2015
27. jún 2015

Cena 0,50 €

L. Štúr

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

AKO JEDINÍ NA SVETE VIEME, ČO VIANOCE NAOZAJ SÚ!
Strana 4.

PO ŠTVŔTSTOROČÍ ZNOVA RASTIE MAĎARSKÝ MÚR
Strana 5.

CHORÁLY ŽIVOTA NA VTÁČOM VRCHU
Strana 7.

KEĎ BOL TERORIZMUS NEBEZPEČNE BLÍZKO 2.
Strana 8.

BRODZIANSKY KAŠTIEL A PÁNI OLDENBURGOVCI
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Leto sa nám rozbehlo v dovolenkovom rytme a mnohí z nás riešia dilemu, kedy a kam vyraziť za oddychom. Mnohí už majú svoju destináciu vybranú a poniektorí sa klasicky spoliehajú na to, že v poslednej minúte si voľačo vyberú, podľa možnosti aj so zľavou. Lenže v pred-dovolenkovej eufórii sa objavili aj rušivé tóny. Viacero mojich známych sa pod vplyvom médií cíti neisto. Teda najmä tí, ktorí si vybrali za miesto dovolenky Grécko, Taliansko či Turecko. Spoločným menovateľom týchto obáv sú migranti. Predstava, že pri prechádzkach po pláži, prípadne v uličkách nejakého prímorského mesta, budete stretávať poväčšine mladých čiernych mužov a v lepšom prípade nejakú rodinku, skrátka ľudí, ktorí sú utečencami presťahovanými náhle do úplne iného prostredia, a preto neviete, ako zareagujú, nepridáva na dovolenkovej pohode. Cestovné kancelárie sa usilujú svojich klientov upokojovať a zborovo tvrdia, že nič, čo by mohlo vzbudzovať obavy, sa nedeje. Je to logické. Ide im o biznis. Na druhej strane sa tu však ponúka celkom šarmantné riešenie, dokonca dvojnásobne kladné. Stráviť dovolenku na Slovensku, objavovať či pripomenúť si zaujímavé miesta a ešte aj podporiť náš domáci cestovný ruch. Prvú dovolenkovicu ochutnávku som si ja osobne dožil v Piešťanoch. V mori stromov na Kúpeľnom ostrove som počúval štebot vtákov, sledoval som leteckú akrobaciú, ktorú mi predvádzali čajky, zasnival som sa nad majestátnymi labuťami. Keď som si v reštaurácii nad mestom dával šálku kávy, tak ma výhľad na Váh, kľukatiaci sa podo mnou, dostal do tej správnej dovolenkovej nálady, že až... Ešte mám vo svojom dovolenkovom pláne Starý Smokovec a na čo sa najviac teším, tak to je Čingov v Slovenskom raji. Najlepšie na tom je, že všade tam mám priateľov a s novými priateľstvami sa obyčajne vraciam na staré miesta. Podľa niektorých publicistov dochádza momentálne k novému sťahovaniu národov. Najlepším liekom na to je podľa mňa poobzeráť sa lepšie, kde som doma.

Maroš M. BANČEJ

Chaos okolo utečencov, nepripravenosť verejnosti aj volebná výbušnina Diktát bezmocnosti – situácia sa vymkla kontrole

Dušan D. KERNÝ – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Európu obchádza strašidlo niekoľkomiliónovej ľudskej vlny utečencov a migrantov. A strach, že medzi nimi môžu v hojnom počte prísť do štátov Európskej únie islamistickí aktivisti. Politická špička Európskej únie je akoby prichytená na hruškách, nečakane zaskočená a nepripravená. Ešte v apríli schválili ministri zahraničných vecí a vnútra desaťbodový plán – ako ukazuje prílev migrantov, nebol účinný. Hľadať riešenie musia spoločne špičky EÚ. Viaceré členské štáty, medzi nimi Slovensko, ale v prijímaní utečencov aj tradične tolerantné Rakúsko, sa bránia.

Dôvod je pritom jednoduchý – EÚ rieši následky, ale nie príčiny obrovskej ľudskej vlny utečencov. Keďže do EÚ s jej schengenským systémom sa nedá dostať regulárnou, normálnou, legálnou cestou, jestvuje obrovský čierny trh. Ak EÚ nevyrieši príčinu jestvovania trhu, špinavý obchod s pašovaním ľudí bude pokračovať. Kým sa neotvorí iné cesty priamo na africkom kontinente, tlak pašerákov neprestane.

■ ŠPINAVÝ BIZNIS

Následkom vojen, predovšetkým vojen a prevratov, sú už roky v pohybe masy utečencov. Odhaduje sa, že v priestore Blízkeho východu a severnej Afriky je to okolo dvadsaťtri miliónov ľudí. Títo ľudia odišli z miest, kde predtým žili, a sú vlastne nepretržite na úteku. Stredná vrstva, ktorá mala na to, odišla už dávno – po začiatku vojny a rozklade Iraku v roku 2003. Teraz sa valia masy, ktoré neutekajú len pred biednymi podmienkami a vojnovými akciami, ale aj preto, že už jestvuje veľký, dobre vybudovaný čierny obchod, špinavý biznis. Jestvuje ponuka, jestvuje trh, s ktorým si Európska únia nevie poradiť.

■ NESTABILNÁ LÍBYA

Celý problém jasne vidno na najdôležitejšom území, cez ktoré najväčšie masy migrantov prechádzajú – na Líbyi. Po páde Kaddáfího (zlyčovali ho v októbri 2011) by riešením bola stabilizácia krajiny. Teda masívna

ekonomická, politická, policajná, vojenská a kultúrna pomoc. Ale to znamená peniaze a o nich sa v EÚ nehovorí. Okrem toho je tu nebezpečenstvo pre nás všetkých – infiltračia islamistických aktivistov. Tá sa nedá vylúčiť, ak bude jestvovať pre pašerákov trh – teda ilegálna preprava cez Stredozemné more. Tú môže financovať aj Islamský štát a takto ohrozoval našu európsku bezpečnosť. O aký trh ide, hovoria údaje, vlastne iba odhady OSN – za prvých päť mesiacov prepravili nelegálne cez Stredozemné more vyše stotisíc ľudí! Únia je tak naplno vystavená problému, s ktorým

sa už dlho nevedia vyrovnáť jej dva členské štáty – Taliansko a Grécko.

■ STRAŠIAK KVÓT

Až návrh Bruselu, ktorý sa zrodil z bezmocnosti – rozdeliť kvóty utečencov – poukázal na ďalšiu nedomyselnosť administratívneho bruselského riešenia. A tým je ohrozenie voľného pohybu osôb a tovaru v EÚ. Zrazu zostali vlády, ministri vnútra všetkých štátov spoločenstva pred otázkou – ako udržať „pridelených“ z tých desiatok tisíc ľudí, ktoré prechádzajú vinou pašerákov cez Stredozemné more. Podľa priebežných návrhov by totiž

o štyridsaťtisíc utečencov mali členské štáty „odľahčiť“ Taliansko a Grécko a ešte k tomu pridať dvadsaťtisíc prišielcov z mimoeurópskej oblasti. To však problém nevyrieši. Doteraz prešlo cez more vyše stotisíc migrantov, na konci roka budeme mať do činenia zrejme so štvrtí miliónovou ľudskou masou. Politici to nehovoria, ale tí, čo sú bezprostredne v kontakte s realitou, tvrdia: situácia sa vymkla spod kontroly.

■ POZÍCIA VLÁDY

Problém migrantov a najmä problém, ako k tomu pristupuje Brusel, ktorý vždy zaostáva za realitou, vytvára aj politické pnutia a chaos. Verejnosť mnohých štátov, medzi nimi aj Slovenska, nebola pripravená a dnes je zrejme, že bude musieť skôr alebo neskôr niesť svoj podiel na riešení. Pre vládu je málo vzpierat sa, musí urobiť všetko pre to, aby vplývala na podobu bruselských riešení. Napríklad podľa SNS vláda by mala občanom informovať o tom, čo urobila pre „skutočnú realizáciu vyhlásení, že nelegálnych migrantov Slovensko prijímať nebude. Za niekoľko týždňov, čo sa o tomto problému hovorí, sa verejnosť mohla dozvedieť, či vôbec existuje aspoň náznak konkrétnych aktivít a hľadanie partnerov v EÚ, s ktorými by sa mohol začať systematický a dlhodobý proces riešenia migračných vln do Európy. Inak nesúhlas s aktivitami Bruselu zostáva len v deklaratívnej rovine, čo občanom Slovenska nemôže stačiť“, konštatoval predseda SNS Andrej Danko.

3 OTÁZKY PRE:

Ing. Mariána TKÁČA, PhD., úradujúceho predsedu Matice slovenskej

Matica slovenská spolupracuje s Rusínmi

• Navštívili ste Rusínsky festival vo Svidníku, podujatie prezentujúce zvyky, kultúru a jazyk tejto národnosti, aké ste si odniesli zážitky?

Rád som prijal pozvanie. A znovu sa mi potvrdilo, že Rusíni sú veľmi cieľavedomí a vytrvalí. Učiteľ hudobnej výchovy Miloš Stronček, predstaviteľ svídnických Rusínov a hlavný organizátor festivalu, je plný nadšenia a entuziazmu. Áno, Rusíni sú jedinou národnostnou menšinou, ktorej počet pri poslednom sčítaní ľudu neklesol, ale naopak vzrástol.

• Predstavitelia Rusínov boli tiež pri vzniku našej najstaršej celoslovenskej ustanovizne...

Je to tak. Vzťah medzi Slováckmi a Rusínmi bol v minulosti ovplyvnený

tým, že sme stáli na tej istej strane frontu. Na druhom valnom zhromaždení Matice slovenskej v roku 1864 udelili čestné členstvo prešovskému gréckokatolíckemu biskupovi Jozefovi Gagancovi, čo odzrkadľuje spoločný boj Slovákov a Rusínov proti maďarizácii v uhorských časoch. Svedčia o tom už aj Žiadosti Slovákov a Rusínov uhorských, o ktorých rokovali v júni 1848, a v dokumentoch Slovenského zjazdu v Prahe je aj táto veta: „Sném slovenský v Praze žada, aby národ slovenský a rusínský v Uhřích ani v nejmenším potlačený nebyl.“ Išlo o uznanie Slovákov a Rusínov od Maďarov, o ich vlastné národné snemy, o zriaďovanie národných škôl od začiatočných až po gymnáziá, lýcei a univerzity s vyučovacou rečou slovenskou a rusínskou, o právo zakladať národné spolky.

• Aké možnosti spolupráce vidíte medzi Maticou slovenskou a Rusínmi?

Možnosti zaiste sú. Rusíni sú skutočne lojálnymi slovenskými občanmi, máme blízky, ba prelínajúci sa folklór a tradície. Viem, že s Rusínmi úzko spolupracuje Dom Matice slovenskej v Prešove. O spolupráci sme hovorili na stretnutí s bývalým predsedom Rusínskej obrody Slovenska V. Protivňakom, stretnem sa aj s ich novým vedením. Na festivale bola i predstaviteľka Rusínov zo Srbska pani Papugová, pričom sme zistili, že jej reč je v postate zemlínčina. Prienikov medzi nami je veľmi veľa.

Zhovárал sa Viliam KOMORA
Foto: archív SNN

V SNN 26/2015 SI PREČÍTATE

• Keď bol terorizmus veľmi blízko nás – streľba a výbuchy pri Štefanskom dome Martin a kultúrna verejnosť si pripomínajú jubileá spisovateľa Františka HEČKA
• Maticu slovenskú v Srbsku založila skupina slovenských vojvodinských intelektuálov

Samostatnosť vznikla napriek neprajníkom a manipuláciám médií Smutné dedičstvo Rádia Slobodná Európa

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: internet

Vo verejnosti prevláda názor, že kto nemá na svojej strane médiá, nemôže vyhrať voľby. Niečo na tom bude, lebo po jesenných voľbách v roku 1994 si poslanec za DÚ Ľudovít Černák v rozhovore pre SME posťažoval, že iba Brigita Schmögnerová pochopila jeho požiadavku zmocniť sa verejnoprávnych médií. Keby vraj bolo po jeho, mohli voľby vyhrať. Pravda, odvtedy uplynulo veľa času, ale strany, ktoré si hovorili pravé, už nikdy nepripustili stratu vplyvu v Slovenskej televízii a v Slovenskom rozhlasu. Aj zlúčenie oboch inštitúcií do RTVS malo význam pre tzv. pravicovú vládu iba z tohto hľadiska.

Na Slovensku zvykneme zjednodušovať obraz politickej scény a pod označenie pravica sa často dostanú aj strany s úplne odlišnou než konzervatívnu ideológiu, charakteristickou pre pravicu. Kedysi súčasťou pravice bola ľavicová SDĽ, neskôr ľavicová SOP či liberálna ANO alebo SaS. Nehovoriac už o stranách bez akejkoľvek ideologickej charakteristiky.

■ CHÝBA ALTERNATÍVA

Absenciu konzervatívneho deníka nedávno prezentoval internetový portál postoy.sk. Paradoxne sa k téme vyjadrovali novinári z liberálnych médií. Otázkou dňa teda je: zostali po reformách od roku 1989 nejakí novinári schopní komentovať udalosti v štáte

z národno-kresťanského pohľadu? Analýzou médií dospejeme k záveru, že práve takto orientovaní novinári boli mocenskými nástrojmi takmer úplne vypudení z mediálneho priestoru. Nedostatkom konzervatívne orientovaných novinárov trpia aj Slovenské národné noviny a ak zoberieme do úvahy ustavičné útoky na Maticu a ňou vydávané periodiká, tak je stratégia zjavná. Národné a kresťanské hodnoty prekláňajú tvorcom nového sveta a ako nástroje voči nim používajú dokonca ľudí so vzdelaním na teologických fakultách. Ich typickým predstaviteľom môže byť Michal Havran ml. s nemalým mediálnym zázemím.

Rádio Slobodná Európa bolo pre mnohých Slovákov počas bývalého

režimu baštou slobodného vysielania. Po voľbách v roku 1992 však viditeľne podporovalo zachovanie spoločného štátu Čechov a Slovákov. Ani jeden z redaktorov tohto média nebol slovenským vlastencom.

■ BAŠTA SLOBODY?

Keď po vzniku samostatného štátu zvažovala vláda Vladimíra Mečiara, či má zmysel v slobodných podmienkach udeľovať licenciu pre rozhlasový vysielateľ financovaný Kongresom USA, spustila sa tvrdá odvetá v tzv. slovenských médiách. Licenciu štát nezrušil. Napokon RSE odišlo zo slovenského trhu, čo pre mnohých bolo signálom, že Amerika toleruje vznik samostatnej Sloven-

skej republiky ako demokratického štátu.

■ PREDAJNÉ CHARAKTERY

Nebolo to však tak. Slovenská verejnosť ani netuší, že toto rádio malo za úlohu propagovať koncept Masarykovej prvej Československej republiky, ktorú Washington považoval za dieťa americkej demokracie. S nepriaznivým národnostným zložením tejto stanice a čechoslovakistickou orientáciou jej vysielania oboznámil čitateľov Slobodného Slovenska (prvé číslo vyšlo 15. 4. 1946 a kladlo si za cieľ brániť právo Slo-

vákou na vlastnú štátnosť) A. Grébert v roku 1987. Ovládal sedem jazykov, študoval na zahraničných univerzitách, pôsobil ako tlačový atašé, bol v službách OSN a napriek tomu ho „z administratívnych dôvodov“ do redakcie neprijali. A tými dôvodmi bola akceptácia programu Česko-Slovenska. V tom spočívala zúrivá reakcia novinárov na kroky vlády Vladimíra Mečiara vedúce k samostatnosti Slovenska. Dodnes tieto rezíduá pretrvávajú v mienkotvorných médiách ako predajné dievky. Aj toto treba mať na pamäti pred blížiacimi sa voľbami.

Mimoriadna schôdza iba podčiarkla rozvrat v zákonodarnom zbere Mimo reality a zrejme aj mimo zákona

Ivan BROŽÍK – Foto: archív SNN

V kauze Gorila asi nie je namočený iba ten, kto v čase, keď sa prevalila, nemal nič spoločné s politikou. Inak si nemožno vysvetliť paradox, že nikto nechce, aby sa obrovská korupčná aféra vyšetrila, a tiež si nikto neželá, aby čierny Peter zostal v jeho rukách.

Paradoxov je však viac. Gorila ukazuje prstom na mnohých prominentov, vrátane jedného z predstaviteľov finančnej skupiny Penta Jaroslava Haščáka. Ten má však pravdu v tom, že slovenský parlament sa dopustil porušenia zákona, ak rokoval o tom, že treba v kauze niekoho obviniť.

■ SMRTEĽNÁ RANA

V právnom systéme na Slovensku má totiž oprávnenie obviniť niekoho zo spáchania niečoho protizákonného iba polícia alebo prokuratúra. Parlament takéto právomoci nemá, a už vôbec nemôže uznesením niekoho obviniť. Ak by ich mal, Slovensko by sa vrátilo do éry politických procesov v päťdesiatych rokoch minulého storočia a pre demo-

kráciu by to bola smrteľná rana... Jaroslav Haščák preto oprávnenie tvrdí, že „... skupina poslancov, ktorá takto iniciuje zvolanie mimoriadnej schôdze, hrubo porušuje princípy parlamentnej demokracie a právneho štátu. Je neprípustné, aby predstavitelia zákonodarného zboru zasahovali do neukončeného trestného konania. Je nepri-

puštné, aby politici ukladali orgánom činným v trestnom konaní, ako majú postupovať, a vyvíjali na vyšetrovanie politický nátlak“.

Poslanci, či už opoziční, alebo vládni, ktorí pri hlasovaní nepoužívajú vlastný rozum, ale hlasujú ako stroj na pokyn nadriadeného stranického orgánu. Konajú v rozpore s rokovacím poriadkom NR SR, ako aj s Ústavou Slovenskej republiky, ktorá je založená na predpoklade parlamentnej zastupiteľskej demokracie. Až príliš okatá nelegitimosť konania a rozhodnutí zákonodarného zhromaždenia je povážlivým obrazom stavu demokracie na Slovensku. Kauza Gorila ju v úplnej nahote. Na kauzu samotnú predstavenie na hradnom vršku – ak rátame aj následné rokovanie „bezpečnostného“ výboru, ktoré trvalo dva rokovacie dni – nemalo absolútne nijaký vplyv.

■ VOLEBNÁ KAMPAŇ

Mimoriadna schôdza parlamentu o kauze Gorila mala (podľa toho) iba nahnať body do už prebiehajúcej volebnej kampane pred budúročnými marcovými parlamentnými voľbami, čo sa deje opäť v rozpore so zákonom. To však nesplnila, ubrala však preferencie na všetkých frontoch. Takýto politický

diletantizmus totiž súdny volič nemôže len tak hodiť za hlavu. Musí si ho pripomínať aj s vedomím, že politici sa poberú na „zaslúžené“ prázdniny a dva mesiace, azda okrem témy migrantov, bude na Slovensku relatívny pokoj.

Opozíciu zámer nevyšiel. Podľa nej mala NR SR v uznesení konštatovať, že „dôsledné vyšetrovanie kauzy Gorila a postavenie podozrivých osôb pred spravodlivosť je kľúčové pre demokratický a právny štát“. Zároveň mal parlament vyjadriť „znpokojenie nad krokmi špeciálneho prokurátora Dušana Kováčika, ktoré výrazne sťažujú dôsledné vyšetrovanie kauzy Gorila“.

„Som presvedčený, že neexistuje žiadny reálny skutkový základ, pre ktorý by som mohol byť obvinený z trestnej činnosti. Samotné spisy Gorila takéto základ nemôžu predstavovať, pretože boli vytvorené podvodným a protiprávnym spôsobom, obsahujú zjavné bludy a nezmysly a sú tak nedôveryhodným a napokon aj na trestnoprávne účely zákonne nepoužiteľným materiálom,“ konštatoval po udalostiach v parlamente J. Haščák z Penty. Mal určite pravdu. Problém je v tom, že pre Slovensko to dobré v nijakom prípade nie je.

VŠIMLI SME SI

Prelomením prezidentovho veta Národná rada Slovenskej republiky schválila novelu zákona o sociálnom poistení, ktorou sa od 1. júla 2015 zavádza minimálny dôchodok. Má poistencovi zabezpečiť taký príjem, aby nebol odkázaný na pomoc v hmotnej núdzi. O priznanie minimálneho dôchodku netreba žiadať, o nároku na zvýšenie dôchodku na minimálny dôchodok rozhodne SP z vlastnej iniciatívy a tých, ktorí majú naň nárok, bude informovať.

Minimálne dôchodky od júla

klad času poistenia v cudzine alebo výšky dôchodku vyplácaného z cudziny. Po doručení vyplnenej výzvy a preukázaní rozhodujúcich skutočností poisťovňa do šesťdesiatich dní rozhodne o nároku a výške minimálneho dôchodku. Dôchodky sa zvýšia späťne od 1. júla 2015, pričom doplatok poberateľovi poukážu spolu s prvou výplatom dôchodku zvýšeného na minimálny dôchodok.

Výška dôchodkového minima bude závisieť od odrobených rokov. Vypočítavať sa bude zo sumy životného minima. Bude na úrovni 136 percent z aktuálne platnej sumy životného minima (dnes 198,09 eura). Najnižší dôchodok by mal byť 269,50 eura. Za každý ďalší odpracovaný rok sa penzia zvýši o dve percentá. Ak človek odpracuje štyridsať a viac rokov, jeho budúca penzia vzrastie o tri percentá. Od Sociálnej poisťovne by mal dostať 311,10 eura (1,57-násobok životného minima). Napríklad pri štyridsiatich piatich rokoch poistenia by dostal dôchodca 340,80 eura, čo je 1,72-násobok životného minima.

Sumy minimálneho dôchodku sa majú každoročne valorizovať k 1. januáru, a to podľa vývoja životného minima.

Tým poberateľom, ktorým sa vypláca dôchodok 1. júla 2015 a ktorí by na základe údajov evidovaných Sociálnou poisťovňou mohli splniť podmienky nároku na minimálny dôchodok, najneskôr do 31. augusta 2015 pošlú písomnú výzvu na preukázanie ďalších rozhodujúcich skutočností, ako napríklad

Ján ČERNÝ

Železničné spoločnosti Slovenska a Ruska zvyšujú prepravu Pôjde viac kontajnerových vlakov

Popri zámere predĺžiť širokorozchodnú trať (ŠRT) z našej východnej hranice až po Viedeň sa ukazuje aj ďalšia a tentoraz akútnejšia potreba spolupráce slovenských a ruských železníc. Vyžaduje si ju rastúci objem prepravy nákladov.

Obe spoločnosti chcú dosiahnuť zvýšenie objemu nákladnej prepravy medzi Ruskom a Slovenskom, vrátane tranzitu cez ich územie pri využití ruského a slovenského železničného systému. Vyplýva to z memoranda o spolupráci medzi oboma spoločnosťami podpísaného nedávno v Moskve.

„Strany sa dohodli zdokonaľovať proces organizovania preprav, zlepšovať technické vybavenie a zavádzať nové technológie, prispievať k vykonávaniu elektronickej výmeny údajov počas medzinárodných nákladných preprav,“ informovala o obsahu memoranda hovorkyňa ŽSR Martina Pavliková.

Inak povedané, ide o rozvoj kontajnerovej prepravy v medzinárodnej železničnej doprave a zvyšovanie intenzity prechodu kontajnerových vlakov s cieľom prilákať doplnujúce objemy nákladu na trasách prechádzajúcich cez územia Ruska a Slovenska. Obe železničné spoločnosti preto pripravujú opatrenia na optimalizáciu podmienok a technológie kontajnerových preprav, vrátane organizovania pravidelných vlakov podľa grafikonu.

Popri tomto zámere zatiaľ nie je stratený ani plán predĺžiť ŠRT.

Príprava rozšírenej štúdie realizovateľnosti pre plánovanú výstavbu širokorozchodnej trate z Košíc do Bratislavy a Viedne pokračuje v rámci harmonogramu.

ČO INÍ NEPIŠU

ŽSR prostredníctvom expertov konzultujú odborné otázky, týkajúce sa rozšírenej štúdie realizovateľnosti,“ informovala hovorkyňa Martina Pavliková. Na príprave projektu podľa nej naďalej plno-

hodnotne participujú aj Ukrajinské železnice.

Hovorkyňa podpredsedu vlády pre investície Ľubomíra Vážneho Silvia Belešová informovala, že ak štúdia realizovateľnosti nepreukáže napríklad dostatočné tovarové toky, tak do ďalších technických štúdií Breitspur nepôjde a práce sa nezačnú. Naopak, ak štúdia povie, že projekt je uskutočniteľný a financovateľný, tak sav projektovej príprave bude pokračovať ďalej.

Zvýšiť prepravu tovarov je tak vlastne priamou podmienkou realizovateľnosti predĺženia ŠRT. Bez viazanosti na ňu však bude mať tak či tak pre obe strany významný ekonomický prínos. V už existujúcej železničnej infraštruktúre okrem iného bude znamenať zvýšenie zamestnanosti v blízkosti významných železničných uzlov.

Preprava po železnici je oveľa viac ekonomicky efektívna ako preprava kontajnerov na kamiónoch. Aj z územia štátov bývalého Sovietskeho zväzu k nám a na územie Poľska prúdia tisíce preťažných kamiónov, ktoré nielen ničia cestnú infraštruktúru, ale aj zaťažujú životné prostredie emisiami.

(ib)
Foto - archív SNN

Hľadá sa nový líder opozície

Roman MICHELKO

Keď sa pred koncom minulého roka začala na Námestí SNP schádzať partička lídrov opozície, konkrétne trio Matovič, Sulík a Lipšic, nastali v kuloároch horúčkovitá špekulácie o spoločnom opozičnom bloku, ktorý by jednou ranou zabil hneď tri muchy. Takáto koalícia by zabránila prepadu hlasov dvoch-troch strán (SaS a NOVA), takýto blok by mal možno šancu prečísliť Procházkovu Sieť a nakoniec takáto volebná strana alebo blok by mohli viesť opozičný pelotón a stať sa vyzývateľom Smeru. Ako sa však postupom času ukázalo, spojenie hypertrofovaných eg lídrov týchto strán a stráničiek, predovšetkým však neorganické spojenie viacerých hodnotových a programových konceptov je problém.

V istom zmysle sa pri tomto projekte replikoval problém, ktorý si na

vlastnej koži odskúšal Lipšic. Spojenie s liberálmi mu nielenže neprišlo očakávaný synergický efekt, práve naopak. Gro jeho pôvodne konzervatívnych voličov, najmä na severe Slovenska (Orava, Kysuce, ale aj Liptov), takéto spojenie odmietlo a po masívnom nástupe Procházku ho dokonale vygumovalo z politickej mapy Slovenska. Je preto logické, že podobné neorganické spojenie prevažne konzervatívnych poslancov OĽaNO s liberálmi zo SaS vyvolalo najmä vnútri ich poslaneckého klubu veľké rozpory. Nie nepodstatný faktor v tomto smere bol aj strach menej známych poslancov OĽaNO o svoje znovuzvolenie alebo ohrozenie svojich postov mediálne známejšími saskármí či ľuďmi z Lipšicovho okolia.

Koncept spoločnej kandidátky však naráža na odpor nielen

v OĽaNO, ale aj v SaS. Väčšina poslaneckého klubu je za spojenie sa s matovičovcami, Sulík bol však dlho proti. Jednak dôvodil, že ekonomický program jeho strany je excelentný, a teda že SaS určite aj sama

KOMENTÁR

pokorí päťpercentné kvórum, jednak bolo preňho asi ťažké prijať pozíciu, v ktorej by lídrom kandidátky nebol on, ale Matovič. No a v neposlednom rade, pozícia strany, resp. volebného bloku, ktorý je reprezentovaný dvomi veľmi nevysspytateľnými (Matovič, Sulík) či neobľúbenými (Lipšic) lídrami, by bola v prípadných koalíčných rokovaniach veľmi problematická.

Riešením tejto dilemy má byť nájdenie spoločného lídra tohto

bloku, ktorý by nepatril do nijakej z prípadných frakcií a v konečnom dôsledku by mohol byť aj lídrom celej pravice, a teda kandidátom na premiéra. Samozrejme, hľadať človeka so silným osobným príbehom, neopozieraného, bez škandálov, s dostatočnou autoritou, ktorý sa dosiaľ „nesprial“ so žiadnou stranou, je viac než ťažká úloha. Pôvodne sa zdalo, že by takouto osobou mohol byť súčasný trenčiansky primátor Richard Rybníček. V jeho prospech hovorí, že je už druhé volebné obdobie úspešným primátorom, ktorý svoj post obhájil s veľkým náskokom. Dokázal mesto stabilizovať napriek tomu, že v čase, keď ho preberal, bolo na pokraji nútenej správy. Aj keď kandidoval ako nezávislý, svoju podporu mu vyjadriť takmer celé spektrum strán od pravice až po ľavicu.

Ukazuje sa však, že zlomiť Rybníčka na takýto projekt vôbec nebude ľahké. Nie je to totiž jediná ponuka, ktorej zatiaľ odolal. V minulosti pôsobil v mládežníckych štruktúrach KDH a iste si ešte niektorí spomenú na tlačovku, na ktorej vyjadril podporu Danielovi Lipšicovi ako člen jeho

timu. Bolo to v čase, keď hviezda Daniela Lipšica strmo stúpala hore. Druhý pokus dotiahnuť ho do politiky urobil Malchárek, keď sa pokúšal naštartovať projekt strany Nádej – ako vieme, ani toto angažmán Rybníček neprijal. Ďalšiu vážnu ponuku do veľkej politiky mu, rovnako ako viacerým úspešným komunálnym politikom, dal Procházka, keď zakladal svoju stranu Sieť. Z tohto pohľadu je skoro logické, že nateraz Rybníček odmietol aj Sulíka, ktorý za ním do Trenčína s ponukou líderstva trojbloku nakoniec cestoval zbytočne.

To však vôbec neznamená, že Rybníček a priori odmieta vstup do veľkej politiky. Naopak. V obsiahlom rozhovore pre týždenník Trend jasne povedal: „Ja som presvedčený o tom, že najprv treba dokončiť jednu misiu, a to je pre mňa teraz Trenčín a komunálna politika. Keď dokončím túto misiu a poviem si, že som urobil všetko, čo som chcel, a keď budem mať silu a bude záujem, vtedy začnem novú misiu a tá misia je veľká politika.“ Z toho teda vyplýva, že Rybníček veľmi vážne uvažuje o vstupe do veľkej politiky. Neistý je len čas a spôsob.

Ekonomicky sa šplháme vyššie

Ivan BROŽÍK

Čo prináša druhý sociálny balíček vlády, už vieme, s tretím chce kabinet R. Fica prísť v decembri. Pre posledný volebný rok vlády v danom funkčnom období a v podstate pre už prebiehajúcu volebnú kampaň to nie je nič mimoriadne, naopak, skôr je to očakávaný jav. Jav najmä politický. Zaznamenávame však aj niekoľko ekonomických pozitívnych signálov.

Aj v samotnom Nemecku prekypal rast exportu. Ešte v apríli tamjší experti predpokladali jeho pokles a zrazu – nemeckým firmám sa nečakane dobre darí. Akiste si všetci pamätáme výroky o tom, ako je naša ekonomika naviazaná na tú v Nemecku a ako sme závislí od kondície našich najväčších zahraničných obchodných partnerov. Nemecký export sa podľa štatistických údajov

medziročne zvýšil o neuveriteľných 7,5 percenta. Prebytok zahraničného obchodu tak dosiahol napríklad len v apríli 22,1 miliardy eura. Odvtedy nemecký vývoz vzrástol o 2,1 percenta. To všetko sa udialo ešte pred

POZNÁMKA

tradičnými prázdninovými dovolenkami výpadkami výroby u najväčších výrobcov.

Darí sa aj českej ekonomike. Dokonca sa v odborných kruhoch objavujú tvrdenia, že naposledy tak prosperovala pred začiatkom najskôr dlhovej a potom finančnej krízy ako takej. Česká ekonomika v prvom kvartáli roka až závažne zrýchli tempo rastu. Hrubý domáci produkt v západných susedoch v prvom štvrtroku

sa v porovnaní s predchádzajúcimi tromi mesiacmi zvýšil o 2,8 percenta. V medziročnom porovnaní stúpla česká ekonomika o 3,9 percenta, pričom ide už o šiesty kvartál rastu v rade. Vyplýva to z predbežného odhadu, ktorý zverejnil český štatistický úrad. K rastu prispeli najmä legislatívne úpravy v oblasti spotrebných daní z tabakových výrobkov a rast takmer všetkých odvetví spracovateľského priemyslu.

Takže naši dvaja najvýznamnejší hospodárski partneri v zahraničí majú potešiteľné ekonomické štatistiky. To je tá najlepšia správa pre Slovensko, aká len mohla v čase neistoty z vývoja v Grécku prísť. Rým rozpočet na Slovensku na tento rok bol postavený na odhade rastu hospodárstva o 2,6 percenta, podľa aktuálnych úda-

jov tohtoročného rastu zrejme prekročí tri percentá a pre budúci rok bude tesne pod hranicou štyroch percent.

„Všetky informácie, ktoré máme dnes k dispozícii, hovoria o tom, že ukazovatele trhu práce a ekonomického rastu sa vyvíjajú lepšie, ako sme pôvodne počítali pri stavbe rozpočtu. To znamená, že by to malo mať aj pozitívny dosah na plnenie našich fiskálnych cieľov. Mám na mysli deficit a dlh,“ vyhlásil minister financií Peter Kažimír.

Je tu však aj to známe ale... Iné sú makroekonomické údaje a iná je situácia povedzme medzi živnostníkmi, drobnými podnikateľmi a v prostredí stredného stavu. Tešiť sa z toho, že rast našej ekonomiky ťahajú naši partneri v zahraničí či naše najväčšie automobilky, by bolo totiž veľmi krátkozraké. Na druhej strane, čísla by boli oveľa pozitívnejšie a najmä pre kondíciu domácej ekonomiky uspokojivejšie, ak by sa ekonomicky začalo dariť aj týmto skupinám našich tvorcov zdrojov štátneho rozpočtu. Práve na nich sa však akosi zabúda. Je jedno či úmyselne, alebo sú prehliadaní, zmena prístupu je nevyhnutná. Mohla by sa vyrovnáť všetkým sociálnym balíčkom dokopy.

(18 LUPEŇOV = 18 BODOV)

SPOZA OPONY

Keď sa začínal rok 2015, nikto nehovoril, že najväčším európskym problémom bude masa ľudí s inou farbou pleti, s iným náboženstvom, s úplne inou životnou skúsenosťou, jednoducho masa takmer vo všetkom odlišná. A najmä to, že si za svoj domov zvolí Európu, že dostaneme nových susedov. Prečo si nikto takúto otázku nekládol, prečo nikto nestaval problém práve takto – že to bude veľký problém, s ktorým si nebudeme vedieť poradiť?

Samozrejme, keďže som zdanlivým pánom týchto riadkov, môžem slobodne prefacekať nielen anonymný Brusel, ale priamo zodpovedné inštitúcie, politikov, komisárov, úradníkov, ministrov... Možno ich dostať pod tlak a žiadať, aby dali odpočít toho, ako postupujú, čo všetko urobili a čo neurobili. Povedzme preto, aby si európska a tiež slovenská verejnosť uvedomili rozsah problému. A najmä to, aby si položil každý otázku, čo bude

musieť urobiť on, konkrétny občan, kresťan, ale aj laik, a čo bude chcieť, aby urobila jeho vláda. Začnime u novinárov. V susedných štátoch kresťan-

V susednom Česku Tereza Spáčilová už pred vyše rokom, dvomi či tromi upozorňovala – a bola v tom jediná a prvá – na útoky proti kresťanom. Písala

V pomere k tomu u nás prevládla väčšmi zaujatost' obrazmi, ako islamisti ničia sochy starých kultúr. Myslí si, že prieskum by ukázal,

zbierku pre kresťanské deti na Blízkom východe.

Bojovníci Islamského štátu v nevidane strašidelných masakrach zabíjali stovky mladých mužov, ale chlapcov brali na islamskú bojovú výchovu. Čo nám bráni zobrať si mladého chlapca zo Sýrie či z Iraku, aby z neho vyrastal nie krvilačný islamský bojovník, ale človek, pre ktorého bude Slovensko, Európa novou vlasťou, domovom? Boli sme predsa oveľa chudobnejší, keď sme prijímali tisíce stotočných Grékov, ktorí z donútenia hľadali nový domov. Sme národ, ktorý na počet obyvateľov zachránil najviac židovských životov. Čo nám bráni byť rovnakými kresťanmi dnes? Spočíva to aj v oslabení národného sebavedomia, národnej výchovy, národnej schopnosti nenechať sa obrať o schopnosť určovať dodržiavanie zvyklostí, rešpektovania Slovenska cudzincami u nás doma. Štát silný aj národne sa nemusí báť migranta v susedstve.

Prečo sa nebát' migranta

Dušan D. KERNÝ

ské tlačové agentúry, osobitne katolícke, napríklad v Rakúsku, usporiadali už pred rokom, dvomi, tromi či štyrmi cesty novinárov do krízových oblastí Sýrie, Iraku, Kurdistanu. A to osobitne na miesta, kde žijú kresťania a kde sú ich chrámy. Dokonca ešte aj ruský televízny štáb šiel a pod paľbou nakrúcal vo výlučne kresťanskej dedine so starobylým chrámom v Sýrii. Teda aby bolo jasné, kresťania sa skrývali, utekali, mestečko a chrám boli pod nemilosrdnou paľbou islamistov.

o ničení pamiatok a zabíjaní obyvateľstva v obciach, kde sa hovorí rovnakým jazykom od čias Ježiša Nazaretského – aramejsky. Pokiaľ ide o priame reportáže, o cesty do krízových oblastí Blízkeho východu stredoEurópske kresťanské tlačové agentúry, ale nie slovenské, zabezpečovali cesty, využívali sieť chrámov, kláštorov, aby sa do Európy dostal dostatok informácií o strašidelnom rozsahu ničení životných podmienok kresťanov na starobylých územiach, kde žili viac ako dvetisíc rokov.

že ľudia si pamätajú väčšmi televízne obrázky ničení sôch a múzeí než utrpenie kresťanov. Ako keby boli zábery ničení starobylých kultúrnych pamiatok pôsobivejšie, emotívnejšie, ako keby hovorili viac ako utrpenie ľudí, ktorí musia utekať, asi navždy utekať zo svojich domovov. Takisto si myslím, že na Slovensku, ktoré s takou samozrejmosťou tvrdí, že je kresťanské, sa hanebne venovala väčšia pozornosť pochodom sexuálnych menšín než povedzme kampani na

NA OKRAJ

V ostatnom čase vyšli na Slovensku publikácie týkajúce sa histórie Slovákov, aké by pred rokom 1989 nemohli uzrieť svetlo sveta. Predovšetkým preto, ako sa vyjadřila historička Emília Hrabovcová, lebo nemali prístup k skúmaniu vlastných dejín, čo vyplývalo z ich nerovnoprávného postavenia v predchádzajúcich štátnych útvoroch. A je zaujímavé, že iniciatívu v hľadani vlastných dejín prevzali autori bez inštitucionálneho zastrešenia.

Blesky a hromy na Hromníka

Povedzme Oskár Cvenegrosch, ktorý vydal *Tajné dejiny Slovenska*, alebo Cyril A. Hromník knižkami *Sloveni*, *Slováci*, kde sú vaše korene a *Sloveni a Slovensko* či *Anton Semeš s knižkou Nie sme tu odvčera*. Každý z týchto autorov prináša svoj odborný potenciál do diskusie o slovenských dejinách. Zaplnia ich prázdne miesta. Ibaže na Slovensku nie sme zatiaľ zvyknutí o téme diskutovať. Presadzujú sa imperatívne nastolované individuálne kritické názory ako jediné správne.

V polovici mája sa uskutočnilo kolokvium organizované Maticou slovenskou pod názvom *Neodborná historiografia na Slovensku – problém, alebo výzva? Stanovisko zúčastnených historikov*, „sa pokúša vysvetliť jav pseudo-historiografie, zabrániť ďalšiemu rozširovaniu takejto tvorby a zvyšovaniu významu dezinterpretátorov v histórii“. Spisovateľka Blažena Ovsená ho nazvala pamfletom a štátom platených historikov za zbabelcov. Jej rozhorčenie je pochopiteľné, už menej fakt, prečo pritom musela použiť vyše dve miliardy kresťanov vo svete? Jej slovník vôbec neostáva za slovníkom homoaktivistky Romany Schlesingerovej, ktorá Ježiša nazvala masochistom. Ovsená išla ešte ďalej a napríklad na adresu Petra Mulíka, jedného zo signatárov stanoviska, napísala: „Čo mne môže o vedeckých postupoch hovoriť človek, ktorý pravdepodobne verí absurdnej rozprávke o hovoriacom hadovi, lietajúcich anjeloch a ľudskej mýtvole, ktorá po troch dňoch ožila a vyhrabala sa z hrobu, aby vyletela do vesmíru a tam naveky šťastne krúžila zrejme okolo Mliečnej dráhy?“

Jej recenziu najnovšej knižky Cyrila Hromníka *Sloveni a Slovensko* možno považovať za útok na autora plný invetiv. Dokáže oceniť jeho schopnosť prezentovať knižku, ibaže jedným dychom sa mu cynicky, vysmieva: „Podľa môjho názoru však postráda jednu dôležitú vec a tou je zdravý úsudok.“ Hromníková knižka nechce byť tým, čím by ju chcela mať Ovsená. Jeho odbornosť ho vedie k vysvetľovaniu dejinných javov z kozmologického hľadiska. Hromník sa netvári ako nositeľ jedinej pravdy. Prispieva do poznania našich dejín spôsobom jemu blízkym a odborne podloženým. Nemusíme ho chápať, nemusíme ho rešpektovať, ale ani odsudzovať a zosmiešňovať. A rovnako to platí o každom priekopníckom pokuse, ktorý sotva ocenia súčasníci.

Eva ZELENAYOVÁ

Cyril A. HROMNÍK: Správna terminológia naučí ľudí hrdosti na seba samých
Ako jediní vieme, čo Vianoce naozaj sú

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: archív besedujúceho

Cyril A. Hromník žije v Juhoafrickej republike, no napriek tomu ho možno stretnúť aj na Slovensku. Patrí ku generácii šesťdesiatosmičkárov, ktorí po okupácii vtedajšieho Česko-Slovenska emigrovali. História Slovien sa venuje skôr z kozmologického hľadiska, takže jeho knižky majú pre čitateľov na Slovensku zvláštnu prichuť. Stretili sme sa v parlamentnej kinosále, kde prezentoval svoju najnovšiu knižku *Sloveni a Slovensko*.

• Prišli ste na Slovensko špeciálne kvôli svojej knižke?

Áno, pretože ju chcem osobne prezentovať a ovplyvniť slovenskú historiografiu.

• Koľko kníh ste na túto tému vydali?

V slovenskom odbore dve, prvú pred štyrmi rokmi a teraz druhú. V roku 2010 mi vyšla knižka *Sloveni, Slováci*, kde sú vaše korene a tohto roku *Sloveni a Slovensko*. O anglickej a africkej histórii som publikoval dve knihy v južnej Afrike.

• Ste oboznámený s reakciami odbornej akademickej verejnosti na Slovensku na vašu prvú knižku?

Veľmi málo, pretože zatiaľ ani jeden historik sa ju neodvážil recenzovať. Iste sa im dostala do rúk, ale buď sa boja, alebo jej nechcú dať advertenciu.

• Čo vás inšpirovalo, aby ste sa venovali dávnej histórii Slovákov?

V Prahe som študoval africkú a portugalskú históriu, ale keďže som sa vždy zaujímal o geografiu, rozšírilo mi to pohľad na svet, aký historik na Slovensku nemá. Pretože naši historici sa na slovenskú históriu pozerajú zvnútra, ja som na ňu začal hľadať zvonku. Získal som predstavu o svetovej histórii, čo mi umožnilo dať ju do kontextu so slovenskou. A pretože India hrala veľkú úlohu v africkej histórii, ktorej som sa venoval, musel som upriamiť pozornosť na Indiu, jej jazyky, a to mi otvorilo okná na Slovensko.

• Ako dlho vznikala vaša knižka *Sloveni a Slovensko*?

Devätnásť rokov. Architekt slovenského pôvodu Milan Sabol vydával v Juhoafrickej republike Slovenský spravodaj pre tam žijú-

Cyril A. HROMNÍK na jednej z mnohých besied.

Autor má medzi čitateľmi mnohých obdivovateľov.

cich Slovákov. Požiadal ma, či by som mu niečo nenapísal. Nemohol som mu nikdy napísať. Nemohol som mu odmietnuť priateľovu prosbu, tak som mu čosi maličké napísal. Krátky článok o prechode z jednej republiky do druhej. Malo to ohlas a zasa ma pokúšal, aby som niečo napísal do staršej histórie. Napísal som, a keďže v tom čase som nadobudol zaujímavé poznatky a súvislosti medzi indickou a slovenskou terminológiou, napadlo mi, že možno stojí za to ísť za tým. A aj pre mňa bolo prekvapujúce zistenie, že my Slováci máme viac indických jazykových kontaktov, ako povedzme Česi alebo Poliaci. Napríklad Vianoce. Len my máme Vianoce. Česi Vánoce, čo je už ťažší preklad.

• V čom je to výnimočné?

Preklad dravidského slova vianoce znamená zázrak slova. A to je presne to, čím Vianoce sú. Anjel zvestoval Márii, že počne a porodí syna. A slovo telom sa stalo, čiže stal sa zázrak slova. My sme jediný národ, ktorý tomu rozumie, keďže slovo Vianoce v našom slovníku máme. Angličania sviatku narodenia Ježiša Krista hovoria Christmas, čo má súvislosť s poslednou večerou Ježiša. Na tom je založená omša. Sviatku narodenia Ježiša to slovo nedáva zmysel. V angličtine z toho slova nevyplýva nijaké pochopenie pre Vianoce. V slovenčine cez preklad z dravidčiny to zmysel dáva. To je unikátna pozícia. V ostatných

O ČOM JE REČ

Napísal mi môj vzácný profesor: „Je skoro neuveriteľné, čo všetko bolo v minulosti našim ľuďom vybudované a čo naši politici sprivatizovali a ukryli do nedobytných sejfov v zahraničných rajoch. Žiaľ, medzi týmito politikmi, ktorí rozkrádali a rozkrádajú vytvorené hodnoty vybudované ľuďom, ktorý žije na hranici chudoby až biedy, ani jeden politik, právnik a „štátnik“ nepoznal dôležitý starorímsky zákon a ani jeden ho nerešpektoval – JUSTICIA REGNORUM FUNDAMENTUM = Spravodlivosť je základom štátu!“

A profesor Železník nabáda, ako si aj sám myslí, k nesplnitelnému: „Čo keby siedma veľmoc – čestní a odvážni novinári nazvali pomery v našej spoločnosti pravým menom a namiesto článkov o blížiacich sa voľbách vyburcovali ožobračovaný ľud, skompromitovanými politikmi, právnikmi, vládnymi činiteľmi, na vytvorenie TRIBUNÁLU ĽUDU, ktorý by súdil tých, ktorí sa podieľali, podieľajú na všetkých kauzách. Možno je to naivná idea, lebo doteraz ani jeden zločin, ani jeden zločinec za rozkrádanie národného majetku nebol potrestaný.“

Nuž naozaj svätá pravda, lenže aj táto má svoj rub a líc: Siedma veľmoc – teda čestní

a odvážni novinári prakticky nejestvujú, a ak aj áno, potom sú zamestnaní v periodikách, ktoré sú práve vo vlastníctve mocných, ako sa im vo všeobecnosti hovorí – oligarchov. A koho chlieb ješ, toho pieseň spievaj, vraví slovenské porekadlo. Teda novinári píšú tak, ako si to želá majiteľ novin, časopisov alebo televízie... Napríklad v susednej Českej

však bola na základe výroku súdu zakázaná, stiahnutá z distribúcie. Lebo aj u nás platí pravidlo, kto má peniaze, má aj pravdu! Keď spomínaný oligarcha vstúpil do politiky a založil stranu, bol som prekvapený, že pri prvých parlamentných voľbách strana ANO obsadila druhé miesto hneď za víťaznými sociálnymi demokratmi. Českým voličom akoby vôbec

Fundament štátu

Peter ŠTRELINGER

republike vlastní najvplyvnejšie české denníky jeden z najbohatších mužov v Česku, ktorý je zároveň aj členom vlády, ministrom financií, teda výkonnej moci. Na Slovensku je to podobné, i keď práve nijaký minister nie je vydavateľom novin, ani majiteľom televízie. Ale komu slúži napríklad verejnoprávna televízia? Kto má v nej najhlavnejšie slovo? Myslím si, že odpovedať ani netreba!

Pred niekoľkými rokmi napísal o miliardárovi a ministrovi v českej vláde novinár Dušan Valko knihu *Počestný Andrej Babiš*. Zapodieval sa v nej skutočnosťami, na akej báze vznikol jeho obrovský majetok, kniha

neprekázala negatívne informácie o netransparentnom nadobudnutí obrovského majetku, ani podozrenie zo spolupráce s tajnou políciou. Miliardár si získal popularitu najmä u mladých voličov. Argumentovali: keď tak dobre vedie svoju firmu, bude úspešný a spravodlivý aj pri vedení štátu. A preferencie vôbec neklesli ani po obvineniach opozície, že pán minister financií má konflikt záujmov. Keby boli voľby v Českej republike zajtra či o mesiac, strana ANO s prevahou zvíťazí a Andrej Babiš sa stane premiérom. Napokon, ani nie je podstatné, kedy voľby budú, budúci vývoj na českej politickej scéne je jasný.

jazykoch sa Vianociam hovorí roždestvo, narodenie, natal, teda narodenie. Ale zázrak je v tom, ako bolo to dieťa splodené. A v našom jazyku skrz tamilčinu tomu rozumieme. Toto mi napovedá, že my sme v lepšej a historicky staršej pozícii než ostatné národy v Európe.

• Ako sa to mohlo stať?

Aj ja som sa začal pýtať, ako to je možné. Veď ani Hebreji tomu nerozumejú, ale oni nemali záujem na kresťanstve, tak to neštudovali. No všetci latináci mali veľký záujem. Angličania, Francúzi, všetci mali záujem. Napriek tomu oni Vianociam hovoria natal, roždestvo, narodenie, a tam sa nenachádza kľúč k tej udalosti. Lebo tie slová sú tamilské a najstaršie dravidské.

• Ale narodenie Ježiša Krista nie je až taká stará história, aby sme ju vysvetľovali cez tamilčinu?

Nie. Veď toto je tá otázka, prečo to máme my. My sme to nedostali v čase, keď Ježiš bol splodený. My sme princíp zázraku slova mali v jazyku dávno predtým. A ja som skúmal, akým spôsobom sa ten koncept dostal k nám. Výraz vianoce mali Tamilci tisíce rokov predtým, než sa Ježiš narodil. Teda koncept, že Boh sa môže zrodiť z Ducha Svätého. Duch Svätý je jedna forma Boha. Princíp Svätej Trojice pochopili Tamilci dávno pred kresťanstvom. Ide o indické chápanie prichodu Boha na túto zem. Oni veria, že Boh účinkoval na zemi v rôznych podobách, v rôznych častiach zeme, v rôznej dobe, súvislostiach, a toto hralo veľkú rolu pri zrode kresťanstva. Takže my sme v unikátnej pozícii a nikto nás v tom nemôže predčiť. Nemáme dôvod tváriť sa ako bezvýznamný maličký národ.

• Čo považujete za svoj najväčší vklad pre Slovákov?

Že sa Slováci dnes hlásia k názvu Sloveni. A to pomenovanie nás odkazuje na našu centrálnu vieru v dlhovlasého Boha. Dnes ho voláme Ježiš Kristus, v minulosti to bol Venian s dlhými vlasmi, v ktorých je sila. Toto je veľký úspech, lebo keď naviedem národ na správnu terminológiu, tak sa začne na seba dívať ináč.

Ale vráťme sa do našich luhov a hájov, ide leto. V školách, divadlách, aj v parlamente sa začnú prázdniny. Na istý čas hádam utíchnu politické šarvátky. Treba veriť, že konečne zmlknu aj zbrane v Ukrajine, v Jemene, Sýrii a Iraku prestanú zomierať ľudia. A lode sa budú používať najmä na turistické plavby, nie na prepravu tisícov utečencov, ktorí momentálne zaplavujú Európu a vyvolávajú veľké obavy z následkov tejto obrovskej migrácie.

Bude nielen obdobie dovolenie, ale i festivalov. Čo tak pozrieť sa do Východnej? Alebo do Detvy? Za spievať si ľudové pesničky, pokochať sa pestrosťou ľudových krojov v Jánošíkovej Terchovej? Rád som chodieval na Kysuce do malebnej goralskej dedinky Skalité, tam tiež bývali začiatkom leta folklórne slávnosti. Pochádzala odtiaľ moja manželka Nela Stencláková, výborná novinárka, práve desať rokov uplynulo od jej smrti. Na Jána tam bývalo veselo, keď sa na kopcoch zapalovali vatry, mládenci aj dievky preskakovali ohne a človek prežíval radosť z druženia sa a lásky!

Mnohí ste ju poznali z jej početných recenzií kultúrnych podujatí aj z jej pôsobenia v Smene na nedeľu aj v Slovenskej republike. Žiaľ, ťažká choroba ju vytrhla z nášho streda a opustila nás privčias.

Pád berlínskeho múra spojil Európu, tá sa dnes znova ohradzuje plotmi Po štvrtstoročí máme maďarský múr

V novembri 1989 pád Berlínskeho múra spojil Európu a otvoril slobodný priestor pre desiatky miliónov ľudí. Bol to a je to symbol novej epochy, v ktorej padli hranice. Dnes sa stavajú ploty a múry, aby zabránili státisícim ľuďom dostať sa do Európy, ako samozrejmosť vyrastajú nové hranice. Až teraz, keď Maďarsko prišlo s požiadavkou postaviť plot na takmer stoosemdesiatkilometrovej hranici so Srbskom, je to aj pre nás prvoradá téma.

Dušan D. KERNÝ – Foto: Zahraničná tlač

V dňoch, keď vychádza toto vydanie SNN, by malo byť už rozhodnuté, aké opatrenie predloží maďarskej vláde minister vnútra Sándor Pintér, aby sa uzavrela srbsko-maďarská hranica. Maďarská zahraničná politika, maďarská diplomacia, napokon ako vždy, s prehľadom využíva možnosť, ktorá sa jej naskytla. A to je skutočnosť, že Maďarsko tým neporušuje nijaké medzinárodné dohody ani záväzky. Je to fakt, lebo Únia sa už dlhé mesiace nerozhodne zamotáva do problému, ako vyriešiť prívál ľudskej masy valiacej sa do Európy.

■ ARGUMENTY SUSEDOV

Maďarsko jednoducho argumentuje tým, že nemôže už dlhšie čakať na spoločné európske rozhodnutie, pretože prisťahovalci sú preň veľký problém. Pritom by čakalo len týždeň, vrcholná schôdzka EÚ sa má konať v týchto dňoch. Maďarsko tým tlačí na Brusel a dáva do popredia svoju pozíciu div nie na úroveň Talianska či Grécka. Dobrý ťah. Kým za celý minulý rok nepresiahol počet migrantov päťdesiat tisíc, tento rok ich prišlo do Maďarska už o tisícky viac do konca mája. Budapešť má aj ďalší silný argument – chráni tak vlastne ostatné štáty. Cez srbskú hranicu tiahnu masívne Albánci, utekajúci pred bezvýhodiskovou situáciou v Kosove. Európska únia tak v tomto prípade žne i plody vlastnej politiky voči Kosovu a výsledky podpory jednostranného vyhlásenia nezávislosti nefungujúceho štátu, s čím, ako je známe, nesúhlasilo viacero členských štátov EÚ, medzi

nimi i Slovensko. Vývoj dáva prezieravosti a argumentom slovenskej diplomacie za pravdu.

Maďarský múr, ktorý má zastaviť utečencov, bude však rovnako deravý ako ploty z ostatných drôtov, ktoré postavilo na svojich hraniciach s Tureckom Bulharsko a Grécko, alebo vyše štvormetrový plot, ktorý postavilo na citlivých miestach prechodu ešte na africkej pôde Španielsko. Pritom stojí za zmienku, že doteraz najväčší počet migrantov prešiel práve do Španielska.

■ NAŠA SKÚSENOSŤ

Do mozaiky týchto skúseností patrí aj elektronický múr na slovensko-ukrajinskej hranici. Kto si dnes spomenie na príbehy druhej Dzurindovej vlády a prvej Ficovej vlády s ministrami vnútra L. Pittnerom a R. Kaliňákom? Na to, ako tvrdo Brusel tlačil na vytvorenie nepriechodnej hranice ako kľúčovej podmienky prijatia Slovenska do schengenskej zóny voľného pohybu osôb. Bolo to prvoradé, bol z toho aj prudký vnútropolitický, ako aj mediálny spor – kauza, kto je schopný lepšie „zapchať“ túto, ani nie stokiletrovú hranicu s Ukrajinou. Teraz ide o neporovnateľne väčšie rozmery problému, o oveľa viac kilometrov.

Dvadsaťpäť rokov po páde Berlínskeho múra so všetkým, čo symbolizuje! Dnes vyrastajú ploty, múry, ktoré nám ukazujú, že si nevieme poradiť s novou situáciou. Európa nepredvídala, ako sa môže vyvinúť problém ekonomickej a sociálnej nerovnováhy medzi severom a juhom. Nepredvídala

ani následky vojen, ktoré sa predsa viedli v mene slobody, demokracie. Keď sa dnes bráni Maďarsko aj pred utečencami z Afganistanu, tak je to tiež preto, že utekajú pred následkami vojny, ktorej sme priamymi účastníkmi. USA a Veľká Británia ju vyhlásili v roku 2001 pod názvom Trvalá sloboda. Dnes z Afganistanu bez trvalej slobody utekajú ľudia aj preto, že na celej tej mnohotisíc kilometrovej trase jestvuje vysoko zisková „dopravná“ sieť.

■ MENIACI SA SVET

Proti islamistom a ich víťaznému ťaženiu v Iraku a Sýrii sa úspešne postavili len kurdske milície Pešmurga. Desaťročia sme ich neuznávali a nechali irackým režimom vraždiť. Dnes sú ozbrojenou silou, ktorá bojuje lepšie a statočnejšie ako po zuby Američanmi vyzbrojená a vystrojená, ale zbábelá iracká armáda. A Pešmurga sa stala silou, ktorá asi, ako kedysi československé légie v Rusku, je armádou ešte neexistujúceho, ale rodiaceho sa prvého kurdskeho štátu v novodobých dejinách. Tým chceme povedať len jedno – že s úplne inými argumentami a cieľmi politicky a mediálne podporujeme udalosti, ktoré sa skončia úplne inak, ako boli pôvodné zámery a deklarované ciele. Všetko je inak, ak nie naopak – a to kladie veľké nároky najmä na nezávislé médiá a nezávislé politické uvažovanie.

■ NÁRODNÉ SEBAVEDOMIE

Zlom v európskych pomeroch, ktorého sme v súčasnosti svedkami,

priam volá po tom, aby sme skončili s čierno-bielym videním a boli schopní pozeráť sa na veci s nadhľadom. Aby sme hľadali odpoveď na kľúčovú otázku – ako sa to bude dotýkať nás Slovákov? Nejde len o schopnosť usporiadať spravovať päťmiliónový štát, ale aj usporiadať budovať národné a spoločenské sebavedomie a nenechať, aby našimi hodnotami lomovali kampane. Pokiaľ ide o stavanie nových či už skutočných alebo pomyselných múrov, stien, plotov má to obrovský ohlas – v Maďarsku je od roku 1990 najobľúbenejším predsedom vlády Viktor Orbán a bruselská kritika s tým nič nezmožila. Problém, ako zastaviť prílev utečencov, sa stal hlavnou, úspešnou témou aj dánskych volieb. V Európskej únii nemožno nájsť štát, kde by to nebol problém. Je teda najvyšší čas položiť si otázku, v akej Európskej únii to dnes žijeme a aké sú naše slovenské národné a štátne záujmy a kto a ako ich presadzuje? V tom sa profesionalita musí spájať s národným sebavedomím. Tak ako inde v strednej Európe.

NA MARGO

Andrejovi Kiskovi uplynul prvý rok v prezidentskom úrade. Je to však príliš krátky čas na jeho hodnotenie: ale popravde možno konštatovať, že zatiaľ vo svojom úrade toho veľa neriskoval. Keď prichádzal do prezidentského paláca, chcel byť protiváhou vláde Roberta Fica a prezidentom pre všetkých. Na to však príliš šetrí originálnymi nápadmi, ktoré by krajinu posunuli vpred.

Iného nemáme...

K prípadom korupcie sa vyjadruje oneskorene a veľmi nevýrazne a málo pozornosti venuje aj oblasti ľudských práv. Do tejto jeho selankovej existencie však zasiahnu parlamentné voľby v marci 2016. Tam sa ukáže, či sa nechá vtiahnuť do súbojov politických strán v predvolebnej kampani a nakoľko sa zachová nadstranícky. Zatiaľ svoje právomoci využíval najmä v súvislosti s personálnymi nomináciami: vymenil troch členov Súdnej rady, odmietol päť zo šiestich kandidátov Smeru na ústavných sudcov a na rodinkárstvo v súdnicte upozornil aj u sudkyne Judity Gabonajovej-Hrenčukovej. Zdržanlivý bol pri odvolaní bývalej ministerky zdravotníctva Zuzany Zvolenskej, pri odstúpení Pavla Pašku z kresla predsedu parlamentu či pri kauze Váhostav. Kiska odmietol podpísať viacero zákonov, vrátil napríklad zákon o minimálnom dôchodku, ktorému vyčítal diskrimináciu, novelu Zákonníka práce, novelu zákona o verejnom obstarávaní či novelu zákona, ktorá rušila poplatky za prednostné vyšetrenia u lekára. Kiskovi vyčítajú aj to, že zabúda na ľudské práva. Klára Orgovánová z Rómskeho inštitútu upozorňuje, že Kiska sa aj v otázke rómskej menšiny angažoval len povrchno. Návšteva rómskych osád podľa nej nestačí na to, aby sa postavenie menšiny zlepšilo.

„V tejto závažnej téme neprekročil zľahčujúci a povrchný postoj väčšiny slovenských politikov.“ Podľa Orgovánovej po krátkom čase uňho prevládala úradnícka formálnosť. Janka Debrečienová zo združenia Občan, demokracia a zodpovednosť považuje za neospravedlivo, že Kiska vopred deklaroval, ako bude hlasovať vo februárovom referende o rodine, keď odmietol sobáše homosexuálov a adopcie detí pámi rovnakého pohlavia. Táto aktivistka očakáva, že prezident bude viac tlačiť na vládu a parlament, aby prijali zákony na ochranu práv LGBTI komunity. Kritike čelí za pravidelné lety vládnym špeciálom za rodinou do Popradu. Z jeho predchodcov v prezidentskom paláci nikto natoľko špeciál na súkromné lety nevyužíval. Predseda vlády Robert Fico má medzi voličmi strany Smer-SD dôveru na úrovni deväťdesiatdva percent. Prezident Kiska podľa prieskumu dosiahol najvyššiu mieru spokojnosti medzi voličmi stredopravých strán. Z oslovených respondentov prieskumu verejnej mienky mu nedôveruje šesť z desiatich oslovených (56,8 percenta). Podľa agentúry Fokus je však sedemdesiatdva percent Slovákov so súčasným prezidentom spokojných. Iné im neostáva.

Peter JÁNOŠÍK

Bilderberský klub sa tentoraz schádza na výročnej konferencii v Tirolsku Mocní tohto sveta určujú jeho beh

Vyššie pol storočia sa každoročne konajú konferencie, na ktorých sa stretávajú najvlivnejší ľudia z oblasti financií a politiky bez toho, aby poskytovali o tom informácie. Tento rok hostí tzv. bilderberské stretnutie vyše stoštyridsať predstaviteľov finančného kapitálu a vrcholnej politiky prave z Európy a USA Tirolsko. Prívrženci teórií sprisahání hovoria o tajnej svetovej vláde, o tajnostkárskych stretnutiach mocných a bohatých, ktorí za desaťročia existencie výberového klubu vytvorili celosvetovú vplyvnú sieť.

Dušan SLOVÁK – Foto: Zo zahraničnej tlače

Faktom je, že na pôde bilderberského klubu sa hovorilo napríklad o vytvorení spoločnej meny euro a spôsobe, akým má eurozóna fungovať roky predtým, než sa to prelialo do praxe. Podobne je to s dohodou TTIP, dohodou o voľnom obchode a investíciách medzi USA a Európskou uniou, ktorá sa ešte len má prijať a spor o ňu sprevádzajú mnohé tajnosti a netransparenčnosti. Je to pozoruhodné stretnutie, ktoré nemá určený nijaký oficiálny program, nevydávajú sa z neho nijaké správy či komuniké a účastníci o priebehu nehovorí. Kto prehovorí, musí rátať s tým, že na budúce stretnutia ho nepozývajú a je z celosvetovej siete účastníkov stretnutí vyradený.

■ BEZ PUBLICITY

Stretnutia sa konajú v luxusných hoteloch, napokon podľa prvého hotela, v ktorom sa stretnutie v roku 1954 konalo – podľa holandského hotela Bilderberg – dostalo aj pomenovanie. Tvrde jadro skupiny tvoria príslušníci európskych aristokratických rodín, najmä kráľovských, bankári miliardári, šéfovia vlád, špičkoví predstavitelia priemyslu, vojenstva, vedci a aj niekoľko novinárov. Tento rok je tam od generálneho tajomníka NATO až po šéfa koncernu Siemens mnoho ľudí, ktorí majú domáci i medzinárodný vplyv a sú všeobecne rešpektovaní, sú

Demonštrácie proti schôdzkam svetových elít nebývajú vždy pokojné.

buď mimoriadni špecialisti, alebo majú bohaté skúsenosti a majetok.

■ PENIAZE A MOC

V každom prípade o troch dňoch neoficiálnych stretnutí a debát o kľúčových otázkach, pričom najmenej dve tretiny účastníkov tvoria príslušníci bankovej a podnikateľskej vrstvy, sa verejne nehovorí. Inými slovami drží sa to v tajnosti. Podľa špecialistov, ktorí bilderberské stretnutia skúmajú, je priveľkým zjednotením nazvať ich svetovládou či tajnou svetovou vládou. Podľa nemeckého profesora sociológie Hansa-Jürgena Krysmanského, autora štúdií o prepletenci peňazí a moci, konferencie

neslúžia len neformálnej výmene názorov. Pretože každý, kto zastáva nejaký politický úrad, nemôže robiť nič, čo je výlučne prívátne, súkromné, osobné.

■ TEÓRIE SPRISAHANIA

Nemecký autor kníh o sprisahaniach Thomas Grueter tvrdí, že na výročných bilderberských stretnutiach sa rozhoduje o osudoch nás všetkých. Napríklad preto, že tento rok je prítomná nemecká ministerka obrany Ursula von der Leyen, sa autori sprisahaneckých teórií domnievajú, že sa vlastne už pracuje na tom, kto bude budúca nemecká kancelárka. V rozhovore pre nemeckú rozhlasovú stanicu Deutschlandfunk

povedali, že je pozoruhodné, ako sa o tom, kto bude alebo môže byť budúcou nemeckou kancelárkou, nerozhoduje v Berlíne, ale v hoteli v rakúskom Tirolsku. Kritici to však označujú za výplody autorov sprisahaneckých teórií, pretože skutočná pravda je v podstate nudná. Na druhej strane však ťažko poprieť dva logické závery – na stretnutiach sa hovorí o tom, kto a ako bude ovplyvňovať medzinárodnú, svetovú verejnú mienku. A zároveň aj o tom, o čom sa hovorí na verejnosti nebude, pretože bez dodržania dôvernosti by sa nedali predebatovať mnohé citlivé otázky súčasnej svetovej politiky.

■ RADIKÁLNA HROZBA

Komentátorka nemeckého verejnoprávneho rozhlasu Simone Millerová v tejto súvislosti upozornila na teórie elit, ktoré by mali masu voliť tak, aby tieto elity riadili osudy spoločnosti. To je však v rozpore s tým, aby mal občan vplyv na sféru moci, aby prijímanie rozhodnutí bolo priehľadné, transparentné. Bilderberské stretnutia nemajú podľa komentátorky verejnoprávneho nemeckého média legitimitu. Čím väčší sa stávajú nadštátne inštitúcie dôležitejšie, čím väčší rastie ich vplyv, tým menší je vplyv občana na oblasť moci, tým viac rozhodnutí sa prijíma obchádzaním národného štátu a jeho vlád.

Ak sa v Tirolsku zide stopäťdesiat rozhodujúcich ľudí z politiky, armády, hospodárstva a zo svetového finančného sveta, tak to nie je preto, aby si užili prírody, ale najmä preto, aby navrhli politickú stratégiu, konštatuje S. Millerová. Práve takéto stretnutia sú radikálnou hrozbou, že občania sú pripravovaní o svoju prirodzenú možnosť spolurozhodovania. Niekdajšia teória elit bola o tom, že volené elity slúžia verejným záujmom, a nie vlastným súkromným. Bilderberské stretnutie sa skladá z ľudí, ktorých zväčša nikto nevolil, a schádzajú sa preto, aby slúžili vrcholne súkromným záujmom.

SEBAOBRAŇA

V minulom vydaní SNN (č. 24) sme uverejnili viacero stanovísk a reakcií na rozhovor Dušana Kováča pre denník SME, kde sa tento historik znevažujúco vyjadruje o Matici slovenskej a zákon o tejto národnej a kultúrnej ustanovizni označuje dokonca za paškvil. Poverený riaditeľ matičného Slovenského historického ústavu Peter MULÍK okamžite reagoval na toto nehorázne osočovanie a poskytol matičnému týždenníku svoje vyjadrenie, z ktorého sme časť v minulom čísle citovali. Dnes svoje stanovisko rozširuje o vysvetlenie, prečo sa historik Dušan Kováč tak znevažujúco vyjadruje o Matici slovenskej, prečo mu leží matičná veda v žalúdku.

Účelové tvrdenia

Už v prvej otázke, ktorú D. Kováčovi v denníku SME (3. júna 2015) položila mladačká redaktorka Lucia Krbatová a kde hovorí o cieľoch Maticy slovenskej za monarchie, prefikane vyneschal vedu. Matici pripisuje len rozvoj slovenskej kultúry, hoci vieme, že naši zakladatelia chápali Maticu aj ako určitú protiváhu nacionalistickej Uhorskej (v skutočnosti maďarskej) akadémie vied. Toto Dušanovi Kováčovi (a nielen jemu) prekáža najviac, že táto najstaršia národná inštitúcia robila vždy aj vedu – vo významnej miere i historickú vedu.

Mimochodom, matičný tajomník Franko Vítazoslav Sasinek, ktorý bol riadne plateným pracovníkom – nie nijakým dobrovoľníkom, – ako si to myslí Kováč – bol najplodnejším historikom 19. storočia. Na pôde Maticy sa nielenže položili solidné základy slovenskej archeológie, múzejníctva, etnografie, literárnej vedy a histórie, ale tieto vedné odbory vedeli a rešpektovali, že hlavným subjektom slovenských dejín je slovenský národ; a to sme žili v Uhorsku. Toto dnes v podmienkach samostatnej Slovenskej republiky nie je mnohým vedcom jasné. Z dnešnej vedeckej produkcie Maticy prekáža mnohým to, že sa zaoberá stále deformovanými oblasťami dejín a literatúry.

Kováč chápe Maticu ako relikvii, kde treba obdivovať jej archaickosť – ale ktorá už nie je živá. Prekáža mu pôvodný cieľ a zmysel Maticy. Staré národné inštitúcie sa tešia vo všetkých národoch úcte. Tu niekomu prekážajú a vraj nemajú dôvod na existenciu, lebo ich nahradili mladšie ústavy. Kováč poukazuje na spolkový štruktúru Maticy a ako zakladadlo jej vyčíta pojem „verejnoprávna“. Pojem, ktorý v slovenskom právnom poriadku nie je definovaný, iba používaný, a žiaľ, často aj škandalizovaný.

Z odpovedí dlhoročného činníka Slovenskej akadémie vied jasne cítiť úsilie vykázat Maticu slovenskú z oblasti vedeckého výskumu. Kováč jej láskavo dovoľuje, aby sa zaoberala osvetou a vedecko-popularizačnou činnosťou, ale to len po vymetení „nacionalizmu“ (rozumej národovecťva!), obdivu k prvej Slovenskej republike, a aby sa kajala za všetky chyby a omyly svojej minulosti. Takáto úbohá, bezprizorná Matica bude Kováčovi sympatická, lebo bude šíriť „demokratickú kultúru“ (pojem hodný jeho tvorcu).

Spomínaný rozhovor by bol na posmech, keby ho neuvěřejnilo jedno z mienkotvorných printových médií, ktoré s katechizmovou záväznosťou formuje myslenie veľkej časti slovenskej spoločnosti. Ako efektívne vyvracať takéto útoky? Výsledkami serióznej vedeckej práce, ktoré prerastú aj obzor tých, čo ho vidia len cez stránky denníka SME.

(ddk)

S novinárom, diplomatom, spisovateľom, pedagógom Rudolfom ZELENAYOM

Vzostupy i pády vždy so vztýčenou hlavou

V týchto dňoch si pripomenul významný životný milník, ktorý nazval tri štvrtiny storočia. Jeden z gratulantov poznamenal, že v čase narodenin dosiahol úctyhodných 27 392 dní svojho života. Čo priniesli a aké ešte môžu byť z pohľadu Mgr. Rudolfa ZELENAYA, absolventa Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave? Ako sa z učiteľa stal novinár, diplomat, vysokoškolský pedagóg, cestovateľ a spisovateľ literatúry faktu a akých prevratných udalostí bol svedkom počas svojej kariéry, priblíži v nasledujúcom rozhovore.

Zhovárал sa Ján ŠTELBASKÝ Foto - autor

• Boli ste diplomatom dvoch štátov. Aké to bolo?

S odstupom času musím zdôrazniť, že pre mňa osobne bolo čťou dlhodobu pôsobiť v zahraničnej službe ako vyslanec Česko-Slovenska a neskôr Slovenska. Pravda, rozdiel bol markantný najmä v tom, že zastupiteľské úrady bývalého spoločného štátu mali oveľa väčšie personálne zastúpenie a zabehnutý rytmus. Nový štát si pozície vo svete budoval postupne, čo sa týkalo najmä diplomatickej praxe. Deti choroby sa však postupne odstraňovali a Slovensko sa časom zaradilo medzi dôveryhodných partnerov. Mrzí ma však, že tesne po rozdelení federácie sa nemalo skúsených slovenských diplomatov na MZV SR nedostalo.

• Kedy ste začali pracovať v diplomatických službách?

Na Federálne ministerstvo zahraničných vecí v Prahe som nastúpil 1. októbra 1986. Čoskoro som bol vedúcim dvoch početných oddelení na tlačovom odbore, lenže s minimálnym počtom Slovákov. Nízke percento Slovákov na celom ministerstve v tom čase odôvodňovali vysokými nákladmi na ubytovanie. Mne osobne sa pracovalo veľmi dobre, kolegovia ocenili moju dovtedajšiu prax a jazykové schopnosti. V novembri a decembri 1988 som absolvoval 35-dňový kurz pre vedúcich pracovníkov na Diplomatickej akadémii v Moskve. O niekoľko mesiacov neskôr ma služobne preložili na ZÚ ČSFR v Sofii vo funkcii prvého tajomníka. Tam ma zastihol turbulentný rok 1989 a bol som svedkom zaujímavých i dramatických osudov vyslaných ľudí.

• Aký bol dosah zmien v zahraničnej službe?

Treba najmä povedať, že úrady boli depolitizované. Nastúpila nová garnitúra, počty diplomatov sa znížovali, viacerí museli odísť. Dovtedajšieho veľvyslanca V. Janouška nahradil Dubčekov spolubojovník z obdobia okupácie Česko-Slovenska F. Barbírek. Ani on sa vo funkcii dlho neudržal. Rok 1992 bol dosť hektický. Očakávalo sa, že čoskoro vzniknú dva úrady. Čoraz hlasnejšie sa hovorilo o rozdelení priestorov. Podobná situácia bola aj v samotnom Bulharsku, kde začiatčnú eufóriu vystriedalo sklamanie z nových lídrov. Môj mandát sa skončil tesne pred rozpadom spoločného štátu.

• Čo vás čakalo po návrate domov?

V Prahe som pracoval do 31. decembra 1992. Mal som na starosti predvýjazdovú prípravu Slovákov navrhovaných na dlhodobé služobné preloženie do cudziny. Neušlo mi, že zo strany FMZV existoval zámer oddialiť ich odchody na rok 1993, teda už na náklady slovenskej strany. Veľa prípadov som urýchlil, čím som pre nastupujúcu samostatnú Slovenskú republiku ušetril milióny. Napriek ponuke zostať v Prahe, kde som mal dobrú pozíciu, pokračoval som od januára 1993 na MZV SR v Bratislave. Zakrátko ma však čakalo nemilé prekvapenie, keď ma personalistka J. Burianová informovala, že sa moja dokumentácia stratila a mám vypísať nové dotazníky. Po troch mesiacoch mi oznámili koniec pracovného pomeru po skúšobnej lehote. Išlo o nehoráznosť a zrejme o pokus zbaviť

sa kvalifikovaného, národne orientovaného diplomata, hoci bolo jasné, že platila kontinuita pri prechode z federálneho na národné ministerstvo.

• Aká bola situácia na federálnom ministerstve, keď už bolo jasné, že spoločný štát končí?

Platil územný princíp. Sídlo FMZV v Černínskom paláci bolo zmodernizované a vynovené po každej stránke. Vtedajší minister J. Moravčík nebol dostatočne razantný a veľa vecí nepostrehol. Delilo sa síce v pomere 2:1, no často necitlivo a v neprospech Slovákov. Ako príklad môžem uviesť Kábul. Nás

sa v novembri 1997, viacerí sa domnievali, že V. Mečiar navrhne moje stiahnutie z postu. Nestalo sa a rovnako ani po oficiálnej návšteve talianskeho premiéra R. Prodiho u nás tesne pred parlamentnými voľbami v roku 1998. Dva roky som slúžil počas Mečiarovej vlády, ďalšie dva počas vlády M. Dzurindu. Obaja boli korektní, aj keď neskôr tlaky na moje stiahnutie zo strany KDĽ boli evidentné. Cením si, že ani prezident R. Schuster nepodľahol a aj v roku 2000 novinárom zdôraznil, že medzi tými, o ktorých odvolaní sa uvažuje, moje meno nefiguruje. Zastupiteľský úrad pod mojím vedením mal dobré výsledky, čo bolo roz-

Z množstva pôct a vyznamenaní si R. Zelenay zvlášť cení titul Veľký rytier, ktorý mu udelili na Elbe.

tamojší zastupiteľský úrad pripadol Slovensku s vrah účtovnou hodnotou 3,6 milióna USD. Skutočná hodnota však bola nulová, pretože objekt bol raketami zničený, všetko zariadenie, vrátane automobilov, rozkradnuté. Koncom roku 1992 prišiel minister zahraničných vecí SR M. Kňažko do Prahy, aby na pôde FMZV agitoval za príchody diplomatov na Slovensko. Sľúbil, že budú aj byty, ak nie v Bratislave, tak určite vo Viedni. Samozrejme že išlo len o plané reči.

• Ako sa potom odvíjal váš život?

Spočiatku som sa zmieril s tým, že v zahraničnej službe končím. Našiel som si vhodnú prácu a dlhší čas som ponúkám vrátiť sa do diplomacie odolával. Zlom nastal, keď sme už takmer dva roky nemali obsadený post veľvyslanca v Taliansku. Absolvoval som pohovor v pracovni prezidenta M. Kováča, ktorý ma doslova s nadšením nabádal vycestovať. V Taliansku som strávil takmer štyri roky, ktoré ústredie hodnotilo pozitívne. V tomto období vznikli stovky spoločných taliansko-slovenských podnikov, začali fungovať štyri honorárne konzuláty SR so sídlom v Terste, vo Florencii, v Palerme a v Melliehe na Malte. Štvrtého apríla 2000 sme slávnostne otvorili Slovenský kultúrny inštitút v Ríme. Talianska strana nás všestranne podporovala. Ako mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec som bol akreditovaný nielen v Taliansku, ale aj v San Marine a ako prvý slovenský titulár na Malte.

• Po roku vášho pôsobenia v Ríme došlo na Slovensku k zmene vlády. Nepocítili ste tlak na odvolanie z funkcie veľvyslanca?

Diplomat musí byť lojalný k svojej vláde vždy. Keď som vybalil pozvanie pre prezidenta Kováča na oficiálnu návštevu Talian-

hodujúce. Horšie to bolo po návrate domov.

• Verejnosť vníma diplomatickú službu ako veľké privilégiu, skvelú kariéru. Z vašich slov vyplýva, že to nemusí byť pravidlo.

Za normálnych okolností možno vysloviť súhlas. V mojom prípade sa vyskytli tri podrazy. Nie zo strany ministerstva, ale hlúpych ľudí. Prvý raz pri spomínanej anabáze na MZV SR v roku 1993, druhý raz vtedy, keď som v roku 1999 poslal do ústredia písomný návrh na zriadenie Slovenského kultúrneho inštitútu so sídlom v Ríme. Vtedajší pracovník odboru kultúrnych stykov ho jednoducho založil do zásuvky a do Ríma poslal odpoveď, že so založením inštitútu MZV SR v najbližších rokoch neráta. Keď som záležitosť otvoril znovu, ukázalo sa, že tento človek urobil podvod, lebo nešlo o stanovisko ministerstva. Inštitút sme na radosť talianskej strany a na prospech Slovenska pred pätnástimi rokmi otvorili. Tretí podraz som zažil so svojou rodinou pri návrate z Ríma. Na colnicu pri hraničnom vstupe do SR prišlo udanie. Potvrdilo sa, že bolo nepravdivé. Vtedy som si povedal, stačilo. Záležitosť som riešil žalobou a súd som vyhral. Zadosťučinením bolo moje vyslanie do západnej Afriky, konkrétne na ZÚ SR v nigérijskej Abuji, na obdobie 2004 – 2006.

• Svoje pôsobenie v cudzine a skúsenosti ste zúročili napísaním viacerých kníh...

Dvadsaťpäť rokov som pracoval ako novinár, dvadsať rokov som bol v zahraničnej službe. Napísal som tisíce článkov, získal množstvo novinárskych ocenení, medzi nimi aj Cenu SAV za publicitu v roku 1972. Naposledy mi vyšli tri tituly: v roku 2002 Kapitoly spod Kapitoly, kde som sa zamerával na svoje pôsobenie

Diplomat a publicista Rudolf ZELENAY.

na Apeninskom polostrove v období 1997 až 2000, spolu s manželkou Evou sme napísali postrehy z Afriky pod názvom Úlet do trópov (2007), v roku 2009 som sa verejnosti predstavil ako autor cestopisov v knihe Mojich tridsaťjeden divov. Už osem rokov spolupracujem s redakciou dvojtyždenníka TELE plus, kde mi zatiaľ vyšlo vyše dvesto článkov.

• Ako hodnotíte svoje štvrtstoročie v žurnalistike?

Atmosfera v redakciách sa časom diametrálne zmenila. Súčasné pracoviská nie sú také súdržné, priateľské, na aké som si zvykol najmä v denníku Večerník. Ako novinár som začínal v denníku Šport v roku 1965. Po troch rokoch som prešiel do Večerníka, kde som bol plných štrnásť rokov a odišiel z pozície hlavného sekretára. V tomto periodiku boli mojimi kolegami napríklad F. Bartošek, A. Tušer, I. Stanislav, D. Machala, I. Cibula, M. Jaslovský, J. Tevec. Ďalších päť rokov som bol šéfredaktorom mesačníka Projekt. Po návrate zo Sofie mi zverili mesačník Slovakia, vychádzajúci v anglickom jazyku, a pred odchodom do Ríma som šéfoval Vojenskej informačnej a tlačovej agentúre MO SR i vydavateľstvu Salus. Pozícia novinára sa značne zmenila. Dnes sa k nej už veľmi nehlásim, hoci takmer polstoročie som členom Syndikátu slovenských novinárov. Ani vo sne by mi nenapadlo, že novinári vytunelujú vlastnú organizáciu. Neutešená situácia je i v Spolku slovenských spisovateľov, ktorého som tiež členom.

• Po skončení štúdia na vysokej škole ste začínali ako pedagóg. K tejto profesii ste sa znovu vrátili. Akí sú dnešní študenti?

Začínal som ako pedagóg začiatkom šesťdesiatych rokov 20. storočia. Po dvoch rokoch ma čakala základná vojenská služba a po nej som zakotvil v novinách. V súčasnosti externe pôsobím na Filozofickej fakulte UK. V roku 2001 som začal prednášať na katedre žurnalistiky, neskôr aj na katedre marketingovej komunikácie a práve na nej som zostal dosiaľ. Dnešní študenti to nemajú ľahké. Kým moja generácia sa venovala výlučne štúdiu, tá aktuálna je zaťažena existenčnými povinnosťami. S mladými sa rád stretávam a teším sa ich úprimný záujem o prednášky.

• A z čoho ešte máte dnes radosť?

Z viacerých známostí v mladosti som si vybral tú najlepšiu. S manželkou Evou nás spája už 47-ročné manželstvo. Spolu sme vychovali dvoch synov. Teším sa, že som spoznal svet a veľa múdrych ľudí. Medzi nich zaradujem aj brata Janka. Starostlivo si uschovávam viaceré vyznamenania, medzi nimi mi osobitne imponuje titul Veľký rytier, za ktorého ma pasovali na ostrove Elba. Stále sa pridávam myšlienky Charlesa Dickensa: „Rob toľko dobra, koľko len môžeš, ale tak ticho, ako len môžeš.“ Hnevám ma, keď niekto robí to, čo veľmi nevie. Takých prípadov je, žiaľ, čoraz viac.

Nie všetkým na Slovensku záleží na tom, aby sme mali zdravé lesy Chorály života na Vtáčom vrchu

Ladislav MALÁK – Foto: autor

Osud mi doprial zdravé nohy, a tak môžem aj ako pokročilý dôchodca ísť denne do lesa, do prírody – do svojho chrámu. Lebo aj pod klenbou košatých bukov či jedlí ako v ozajstnom chráme možno so záchvevom srdca precítiť atmosféru omše. To keď vietor rozochveje konáre stromov ako pišťaly organu a celá úboč zahučí ako spevácky zbor pri slávnostnom Te Deum. V chráme lesa môžem namiesto hostie vziať do úst sladkú malinu. A namiesto kameňov pátričiek požmolíť v prstoch čerstvo napadané bukvice. Precítiť radosť zo všetkého živého – zo zelených stromov, z kvetov i z koncertov vtákov. Je to všade tam, kde prírode pomáhajú zvedomíť a pracovíť lesníci – jej praví ochrancovia.

Žiaľ, na svojich turistických potulkách po Slovensku sa často ocitnem aj na miestach, kde vládne v lese smútok, lebo chradne, umiera. Tu namiesto slávnostného Te Deum počuť bolestné tóny Ravelovho Bolera. Les namiesto modlitby za jeho zotrvanie človek ukrižováva. Zhoršovaním ovzdušia z pribúdajúcej cestnej, leteckej a lodnej dopravy i prevádzkou tepelných elektrární na fosilné palivá. A u nás na Slovensku hynutie lesov už dlhšie obdobie tiež „napomáha“ nie veľmi dobrý zákon o ochrane prírody. Vinou menšej ostražitosti lesníkov v čase, keď sa Zákon o ochrane prírody a krajiny č. 543/2002 tvoril a schvaľoval, i faktu, že orgány štátnej ochrany prírody sa včlenili do ministerstva životného prostredia a lesné hospodárstvo sa ocitlo pod ministerstvom pôdohospodárstva, začala sa pre slovenské lesy priam pohroma, na mnohých miestach sa rozozvučal ich umieračik.

■ LYKOŽRÚT A LIMBY

Príbeh o dvoch kohútoch na jednom smetisku má ťažké následky: najmä smrečiny v bezzásahových zónach v najprísnejšom stupni ochrany oboch

tatranských národných parkov predovšetkým vinou podkôrového hmyzu majú farbu prašivej líšky a vskutku umierajú. Priam srdcervúco pôsobí fakt, že popri smrečinách sa podkôrový hmyz už dávnejšie pustil aj do požírania borovice limby, ktorá je považovaná za azda najvzácnejší prírodný skvost, za kňaznú tatranského lesa, pričom už asi polovicu týchto stromov zničil. Nečudo, že pribúda hlasov lesníckych odborníkov a ako lesník dôchodca s nimi súhlasím, že metóda ponechania týchto lesov na samovývoj sa do najmenších veľhôr strednej Európy a do vysoko urbanizovaného prostredia v strede kontinentu nehodí. Najmä preto, že čakanie na nový les bude veľmi dlhé a oslabí záujem verejnosti o náš prírodný skvost. Odborná ruka a um, no tiež aj zdravý rozum by mali byť i tu nevyhnutnosťou.

Priznám sa, Vysoké Tatry už menej lákajú aj mňa. Radšej idem na miesta, kde zažijem v lese, v prírode viac života, kde začujem v máji vtáčie koncerty a v jeseni chorály rujných jeleňov. Také miesta sú všade tam, kde „gazdujú“ spomínaní praví ochrancovia prírody – lesníci. Ten prívlastok si vyslúžili tým, že

bez pomoci a „kibicovania“ profesionálnych ochrancov i dobrovoľných aktivistov zvládli veľmi ťažké následky úletov z fabrických komínov na zdravotný stav lesov vo viacerých priemyselných oblastiach Slovenska.

■ JEDY Z KOVOHÚT

Napríklad vo Volovských vrchoch vo východnej časti Slovenského Rudohoria, kde som aj sám začínal v roku 1965 lesničiť. Smrekové lesy v okolí Starrej Vody, Smolníka, Uhornej, Švedlára, Hrablí, Mníška nad Hnilcom, Henclovej i Nálepky predovšetkým v sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch 20. storočia zažívali ťažké ekologické ataky najmä po tom, ako v Kovohtutách Kropachy nastavili o niekoľko desiatok metrov komín, aby sa dosiahol rozptýlený exhalátov z fabriky na spracovanie medi do širšieho okolia. A tak prevládajúce severozápadné vetry odniesli kyslé jedy práve do spomínaných oblastí, nachádzajúcich sa na južnom Spiši. V azda najviac postihnutých dolinách – Smolnícko-Uhornianskej, Starovodskej a v doline Bystrého potoka – tamojšie pekné smrekové porasty chradli a umierali postojácky tak rýchlo, že lesníci nestíhali sucháre vytrínať, aby zachránili aspoň drevnú hmotu. V zúfalstve hovorili, že nie sú lesníci, ale hasiči, lebo lietali po porastoch, kde bola situácia najhoršia. Hlboko prežívali problémy, ktoré nespôsobili, no ktoré nevedeli vyriešiť. Letecké vápnenie prekyslených lesných pôd vinou exhalátov totiž neprinášalo okamžité zlepšenie, a tak popri zrelých 70 – 80-ročných smrekoch chradli aj 20 – 30-ročné mladiny, ktoré zakladali oni.

■ OŽIVOVANIE LESA

Práve preto sú aj lesníci z Volovských vrchov medzi tými, ktorí blahorečia spoločenským zmenám po novembri 1989 a následnej ekonomickej transformácii. Nou prestal „fajčiť“ nielen vysoký komín kropaš-

Takáto úroda bukvic vie dobrého lesného hospodára potešiť.

ských Kovohtút, ale aj ten v ortutovni v neďalekých Rudňanoch. A mohlo sa začať s „resuscitáciou“ umierajúcich lesov. Tamojší lesníci v nej obstáli so ctou. Na miestach, ktoré opisujem, to viem naisto, lebo som tam ako turista často. Je úžasné zastať pred Vtáčim vrchom na lesnom hrebene nad Smolníkom, ktorý bol ešte tak pred pätnástimi až dvadsiatimi rokmi bez stromov, len s riedkym bylinným krytom, kde trónila iba húževnatá ostrica. Horári smolníckych obecných lesov na čele s riaditeľom, nedávno zosnulým Jánom Kačmárom, mu vrátili život. Hoci v mladinách na spomínanom vrchu a v jeho širokom okolí majú zatiaľ ešte značný podiel tzv. prípravné lesné dreviny, akými sú breza, jarabina, rakyta či osika, za svetlom sa povedľa nich ťahajú zdravo zelené jedličky, javory, smrekovce i – smrek. Áno, aj drevina smrek má v zmiešanom lese perspektívu zdravého rastu, pretrvania.

Vtáčí vrch sa nanovo zazelelenel rukami, fortieľom i srdcom lesníkov. Vytrvalo vysádzali stromčeky, ochraňovali mladé lesné kultúry, vykonávali ďalšie pestovné zásahy. Na tento vrch sa postupne vrátilo už azda všetko živé, čo tam od vekov predtým bolo. Radostné vtáčie koncerty i bojové chorály jeleňov. Opäť tam kvitne medonosná vrbica, zrejú čučoriedky i brusnice. A tak je to s celým 1 700-hektárovým komplexom smolníckych obecných lesov. Podobne je to aj v doline Bystrý potok a v Starovodskej doline, kde je majiteľom i hospodárom štát a kde celý život lesničili tiež

nedávno zosnulý Michal Garaj, ktorý z lásky k práci v hore neraz „dňoval“ aj nocoval. Bola mu celým životom. Už chorý, krátko pred skonom pokojne si vzdychnúc mi riekol: „Vieš, odíde sa mi ľahko, lebo starovodské lesy budú žiť. Náš boj o ne nebol márný...“

■ BEZMOCNOSŤ HORÁROV

Tak by boli zabojovali o „svoj“ les aj tatranský lesník zo štátnej firmy TANAP, a. s., zabezpečujúcej odbornú lesnícku hospodársku činnosť, keby mohli doň vstúpiť. Mnohí z nich zatínajú v bezmocnosti päsť a tvrdia, že najmä umieranie tatranskej limby, za ktoré sú zodpovední aj tvorcovia spomínaného, nie celkom dobrého zákona o ochrane prírody a krajiny, im nemožno odpustiť. Neodpustil by im ani tatranský lesník M. Lehotský, ktorý malé sadeničky limby, vypestované zo semena, od roku 1920 vo Vysokých Tatrách vysádzal. V úmysle rozšíriť výskyt tejto vzácnej borovice, ktorá sa prirodzeným spôsobom – najmä roztrácaním semien vtákom menom orešnica – rozširuje veľmi pomaly. Dobré sa ujímala a rástla najmä v okolí Štrbského plesa, no darilo sa jej aj v Mlynickej doline, v ústí doliny Furkota, pri Rakytových plesách, v Malej studenej doline a inde. Všade tam ju však už našiel drobný pažravý chrobák lykožrút a hotuje jej smrť. A kontroverzný zákon č. 543 z roku 2002 pomohol podkôrníkovi najstť už aj kosodrevinu!

Nepôjdem do Vysokých Tatier. Bolestné tóny Ravelovho Bolera sú pre môj sluch už prisilné...

Bývalý horár, ale aj novinár Ladislav Malák na Vtáčom vrchu.

Historik Anton Hrnko o tom, komu slúžia parafínoví čechoslováci Arogancia tých, ktorým prekáža Matica

Zhováral sa Dušan D. KERNÝ – Foto: archív SNN

Slovenské národné noviny požiadali Antona HRNKA, tohoročného nositeľa matičnej ceny Daniela Rapanta, o názor, ako vníma najnovšie útoky proti Matici slovenskej. A. Hrnko odsúdil najmä arogantný spôsob, akým D. Kováč znevážil historickú i terajšiu spoločenskú podstatu tejto národnej a kultúrnej inštitúcie. Odpovede na ďalšie otázky prinášame v tomto krátkom interview, ktoré viac objasňuje pohľad tendenčných a nenávisťných atakov.

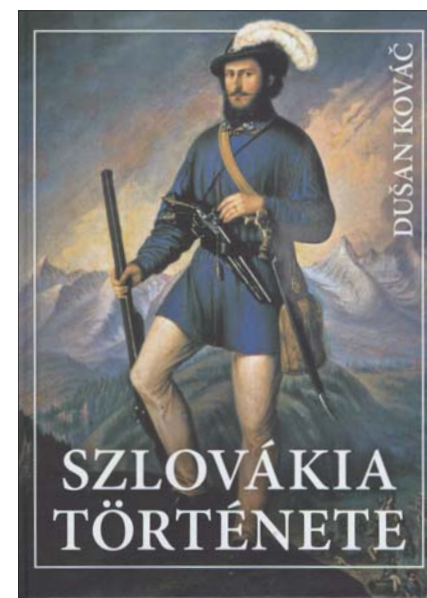
• **Značná časť spoločenskovedných odborov dnešnej SAV vznikla vlastne z matičných vedeckých odborov – nejde tu o snahu monopolizovať a jediným „správnym“ spôsobom vykladať dejiny tým, že sa potlačí, zlikviduje priestor na matičnej pôde?**

Nie je to celkom tak. Väčšina akademických ústavov vznikla prevzatím zo Slovenskej akadémie vied a umení, ktorá bola podľa sovietskeho vzoru (sic!) založená v roku 1942. Je však pravda, že do týchto ústavov boli čiastočne

včlenené aj pracoviská – kvôli tzv. slovenskému buržoáznemu nacionalizmu – komunistami proskribovanej Matice slovenskej. To, že by „slušní“ obhajcovia „demokracie“ na Slovensku typu D. Kováča radi mocensky zlikvidovali akúkoľvek nezávislú slovenskú historickú produkciu, nie je vec neznáma. Len si spomeňme, koľko úsilia vydali na zlikvidovanie nezávislej historickej tvorby v Ústave pamäti národa! Majú však smolu. My sa nedáme. A parafínoví čechoslováci sú aj tak na vymretie!

• **V prestížnej a najsúhrnnejšej medzinárodnej tisícšeststoročnej publikácii, vydanéj rakúskym Bolzanovým inštitútom, o roku 1968 nie je – na rozdiel od okolitých štátov – zo Slovenska zastúpený nikto. Ako sa dnes aj so zreteľom na tento fakt pozeráť na Historický ústav SAV?**

Nebudem sa v tejto veci vyjadrovať. Myslím, že by som sa vyjadril o dnešnom Historickom ústave SAV podobne, ako sa Kováč vyjadril na adresu Matice slovenskej. A to nechcem.

• **Je skutočne najväčšou hrozbou dnešnej matičnej vedy či vôbec vedy na Slovensku nacionalizmus, jestvuje tu nacionalistická veda?**

Ono, keď sa pes chce biť, palica sa nájde. Historická

veda je spoločenskovednou disciplínou s veľmi silným vplyvom na celkové politické dianie. Je do určitej miery aj závislá od politických koncepcií, ktoré v danom spoločenstve panujú alebo ktoré sa chcú presadiť. Ak niekto sústavne pertraktuje čechoslovakistickú historickú koncepciu, podloženú argumentmi maďarizátorov z druhej polovice 19. storočia, ako to robí D. Kováč, nutne sa mu musí javiť historiografia písaná zo slovenského stanoviska nacionalistická. Treba sa len opýtať, akému pánovi tento najväčší znalec „somarín“ (jeho vlastné vyjadrenie) v slovenských dejinách slúži? No – a samozrejme – treba si dať aj otázku, komu slúžia tí, ktorí mu dávajú priestor vo verejnej sfére (tiež za peniaze daňových poplatníkov a z ich mozolov za reklamy).

Keď bol terorizmus nebezpečne blízko pri nás (2.) Dráma sa začala na bratislavskej stanici

Ján ČOMAJ – koláž Emil SEMANCO

Starší Bratislavčania si to ešte budú pamätať, možno aj ľudia, dnes roztrúsení po Slovensku, ktorí začiatkom sedemdesiatych rokov minulého storočia študovali alebo pôsobili v Bratislave. V čase, keď tadiaľto prechádzali rýchliky z Moskvy do Prahy, veľké skupiny ľudí vystupovali a čakali na vláčik, ktorý cez Devínsku Novú Ves a Marchegg chodil dva či tri razy denne do Viedne. Obyčajne poloprázny. Až na tie dni, keď naň prestupovali cestujúci zo Sovietskeho zväzu.

V tom čase povolil Sovietsky zväz emigráciu sovietskych občanov židovského pôvodu do Izraela. Dovedna sa ta v sedemdesiatych a čiastočne ešte v osemdesiatych rokoch vylahovalo vyše milióna ruských Židov.

■ KREISKEHO CENTRUM

Mnohí emigranti, určite aj z finančných dôvodov, volili cestu vlakom – aj preto, že vtedajší rakúsky kancelár Bruno Kreisky zriadil pre židovských vysťahovalcov zo ZSSR akúsi medzistanicu v zámku Schoenau – sem prichádzali rýchlikom Moskva – Kyjev – Košice – Bratislava a z Bratislavy do Viedne spomínaným osobným vláčikom.

Zo zberného tábora ich niekoľkokrát za mesiac odvážali izraelské autobusy do talianskych prístavov a odtiaľ putovali lodou do „zasľubenej zeme“. Dobre si ich pamätám. Celé rodiny s veľkými kuframi a vakmi, mládenci s gitarami, dievčatká s bábikami... Málokto z nich pripomínal Žida, nijaké čierne kalapy, ani kaftany po päty, obyčajní ošúchaní ruskí ľudia, akých sme vidali vystupovať zo spacích vozňov rýchlika smerujúceho z moskovského Bieloruského alebo Kyjevského vakzála na pražskú hlavnú stanicu, keď sa šli po takmer dvoch dňoch cesty nadýchať sviežeho vzduchu často aj v pyžamách. Títo však mali zas jednu etapu za sebou, ktovie koľkú. Nevedno, z ktorého kúta veľkej Rusi pochádzali. Motali sa po hlavnej stanici a vyčkávali na patričnom nástupišti, kedy nastúpia na ďalšiu etapu strastiplnej, ale vytúženej cesty.

■ VAROVANIE RAKÚŠANOM

Možno ani nevedeli, že táto púť k Sionu môže byť onedlho ohrozená – aj arabské štáty, susediace s Izraelom, už protestujú v OSN a na iných fórach proti prílivu nových obyvateľov Izraela, lebo to porušuje krehkú rovnováhu v oblasti a každé narušenie sil môže vyvolať explóziu novej vojny na Blízkom východe.

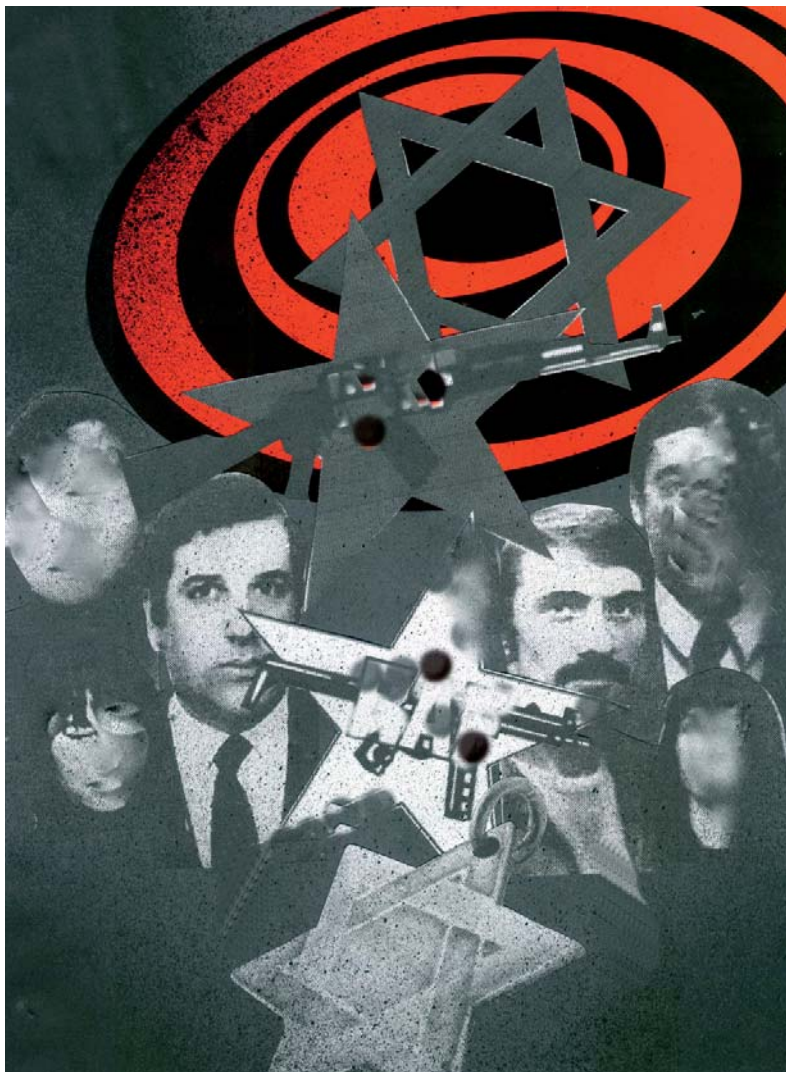
Nebezpečnejšie boli apely palestínskych radikálov. Tí žiadali okamžitú likvidáciu strediska v Schoenau, štandardný vízový režim pre pobyt Židov v Rakúsku, Taliansku a kdekoľvek sa cestou zastavia a napokon úplné zastavenie masového sťahovania. Ak sa ich požiadavky nesplnia, vyletí dedičný majetok Habsburgovcov – spomínaný zámok – do vzduchu. Nasledovať budú bombové útoky na verejné budovy vo Viedni a krvavá pomsta na rakúskych občanoch, kdekoľvek sa vo svete objavia.

Nikto nebral výstrahy vážne.

■ ČIERNI PASAŽIERI

Dvadsaťosem septembra 1973 sa vo vlaku Bratislava – Viedeň objavili dvaja mladí muži v plášťoch do dažďa a s chlebkami cez ramená. Pod šuštíakmi mali samopaly, v taškách granáty. Volali sa Chaldí a Svejďáni. Nevie sa, kedy a kde do vlaku nastúpili. Ak v Bratislave, museli sa vyzlieť medzi vagónmi z vonkajšej strany krytého prechodu medzi vozňami, lebo medzi Lamačom a Devínskou Novou Vsou sa vykonávala pasová a colná kontrola v sprievode ozbrojeného príslušníka pohraničnej stráže. Či dôkladne, o tom sa dá pochybovať. Cestou sa skôr kontrolovali, či našinec nepreváža valuty – šilingy, marky, doláre, ak áno, ihneď cestujúceho vysadili z vlaku už bez peňazí, bez ohľadu, že mal prípadne na cestu vážny dôvod alebo že mu znemožnili vopred zaplatený dovolenkový pobyt – a cestou späť vám prezerali texasky, či ste si ich kúpili v Tuzexe, alebo ich pašujete zo Západu, a teda ich musíte vyzliecť.

Možno tí dvaja nastúpili až v Devínskej Novej Vsi z opačnej strany vlaku a po prehľadke súpravy. Isté je, že keď sa vlak pohol na Marchegg, mládenci už vo vlaku boli. Na chodbe sa omeškal jeden colník, pištoľou ho strčili do kupé. Sedeli

v ňom piati židovskí emigranti – mladý manželský pár s deckom a dvaja starší manželka. V Marcheggi vyťahli muži samopaly a ručné granáty, prinútili ľudí z kupé vystúpiť z vlaku. Colník sa pokúsil klásť odpor, dostal pažbou do tyla. V tej krátkej trme-vmre sa mladej matke s deckom v náručí podarilo ujsť. Nestrielali po nej. Pred staničnou budovou ukradli dodávku, rukojemníkov naložili, jeden ich strážil s namiereným samopalom a ručným granátom zaveseným na prednom dolnom zube. Tam mu visel aj o niekoľko hodín na schwechatskom letisku. Druhý si sadol za volant. Odľahli. Cez okno vyhodili balíček letákov v nemčine, vyhadzovali ich všade, kde videli hlúčk ľudí, až po neďaleké letisko. Na letákoch stálo: „Nerohodli sme sa pre túto akciu preto, že sme vrahmi, ale preto, že nás k tomu nútiia zločinní sionisti.“

■ DIPLOMATI I OSTRELOVAČI

Po ceste sa k mikrobuse pridala kolóna policajných áut. Spreádzali ich až na letiskovú plochu. Medzitým sa na letisku objavili členovia vlády, vysokí policajní dôstojníci a množstvo novinárov. Vo veži sedel aj izraelský veľvyslanec Patish, telefonicky spojený s vtedajšou premiérkou Izraela Goldou Meirovou. Na strechách letiskovej budovy boli ostreľovači – nemali šancu. Únoscovia boli ovešaní výbušnami, ak by ich guľka zasiahla, mikrobuses detonuje.

Veliteľ akcie uvažoval, že teroristom ponúknu čaj, kávu a minerálku – všade budú silné uspávacie prostriedky. Dokonca jeden z odborníkov povedal, že stačí, ak otvorí termosku, vyvalí sa z nej neviditeľný plyn, ktorý ich paralyzuje. Nevyšlo to. Teroristi si vzali nápoje a jedlo len dovezené z irackej ambasády a len od irackého veľvyslancu.

Keď zariadení jedlá a nápoje, chvíľu s nimi komunikoval. Vrátil sa s ich požiadavkami: „Ihneď zastavte migráciu ruských Židov cez Rakúsko. Zrušte stredisko v Schoenau. Pristaviť lietadlo pripravené na let do niektorej arabskej krajiny. Tam vymenia rukojemníkov za palestínskych väzňov, mučených v židovských žalároch.“

To bolo krátko po polnoci o 1.30 h 28. septembra 1973.

■ MAJSTER VYJEDNÁVANIA

Vyjednával s nimi egyptský veľvyslanec vo Viedni po arabsky. Bez úspechu. Potom americký psychiater Hacker, ktorý mal už podobnú skúsenosť a náhodou bol vo Viedni na sympóziu. Ten mal predtým krátky rozhovor s kancelárom Kreiským – chcel od neho vedieť, čo môže sľúbiť? Potom šiel celkom blízko k dodávke tak, aby si mohol s mláďencami podať ruku.

Jeho rozhovor s teroristami, nahraný rakúskou policiou, je vysoká škola vyjednávania.

Napriek tomu dlho vyzeralo, že aj jeho snaha bude márna. Napokon sa mu však predsa len podarilo palestínskych únoscov presvedčiť: Svoju misiu zvládli, znova upozornili širokú verejnosť na bezprávny stav Palestíny. Svet teraz vie aj o ich požiadavke nezvyšovať počet obyvateľov Izraela – a to bol predsa prvoradáci cieľ ich misie. Rakúška vláda garantuje, že zavrie medzistanicu migrácie Židov na svojom území. Môžu prepustiť rukojemníkov a malé dopravné lietadlo ich zavezie, kde si povedia.

Obklopení veľvyslancami arabských štátov v Rakúsku, aby ich nemohli ostreľovači zamieriť, nasadli mládenci do lietadla. Rukojemníkov odviezli sanitky. Boli štyri hodiny ráno.

Hrôza sa skončila bez obetí. Zahraniční diplomati blahoželali šéfovi rakúskej spolkové vlády k úspechu, Kreisky ďakoval americkému profesorovi, že vynikajúco zvládol nečakanú úlohu, a policajtom, že boli disciplinovaní a nepodľahli panike.

■ POBÚRENÝ TEL AVIV

Len izraelský veľvyslanec s pobúrením oznámil rakúskemu kancelárovi Kreiskemu rozhorčenie svojej vlády nad priebehom a výsledkami vyjednávania s teroristami. Dokonca mu tlmočil, že Tel Aviv zvažuje stiahnutie svojho veľvyslancu z Viedne. Vzápätí židovské organizácie na Západe vyhlásili Rakúsko za baštu antisemitizmu. Niektoré západoeurópske noviny označili dokonca aj Bruna Kreiskeho za antisemitu, aj keď ten nikdy netajil svoj židovský pôvod.

Vo Schwechate vtedy vyhral rozum.

ESEJ

Je Slovensko právny štát? Túto otázku si azda kladú občania každý deň. Vychádza zrejme z úrovne právneho vedomia jednotlivcov, z ich teoretických vedomostí a najmä z praktických poznatkov. Sú to názory každého z nás na to, či konkrétna skutočnosť je právnou skutočnosťou, a ak je, potom hodnotíme dobro a zlo, spravodlivosť alebo bezprávie a toto všetko najmä v súvislosti, že žijeme na území tohto štátu a ako štát toto všetko reguluje a zabezpečuje. Ústava SR priamo zakotvuje v článku I., že Slovensko je zvrchovaný, demokratický a právny štát. Faktický stav však naši občania posudzujú individuálne a rozdielne. Tým chcem povedať, že v ústave je tento princíp deklarovaný, no skutočnosť je iná.

Vlády po nástupe k moci si prispôbujú zákony

Právny štát je silný štát

Ján IKRÉNYI

Čo je vlastne právny štát? Veľmi zjednodušene povedané – je to štát, kde sa dodržiava právo. Ide tu najmä o všeobecné uznávanie viazanosti štátnych orgánov a celého štátneho mechanizmu platným právom. Právny štát je vtedy, keď vyvoláva v spoločnosti stav a vedomie právnej istoty, ktorej stupeň je podmienkou normálneho fungovania a vývoja každej modernej spoločnosti.

■ MOC OLIGARCHOV

Niežby som chcel degradovať úlohu ekonomiky v našej spoločnosti, ale fakt je ten, že je úplne jedno, či je pri moci SMER-SD so svojou politickou garnitúrou, KDH alebo niekto iný. Fakt je ten, že ekonomiku tohto štátu ovládajú silnými finančnými skupinami oligarchovia a zbrohtalci v procese živelnej privatizácie. Tým chcem povedať, že tieto skupiny ovládajú ekonomiku a štát ingeruje – zasahuje do ekonomiky len prostredníctvom svojich obmedzených možností, ako je daňový a colný systém, regulácia cien a pod., pričom som presvedčený, že aj tam sú zásahy spomínaných skupín. Ak skutočne chceme v tomto štáte poriadok, musíme sa domáhať toho, aby náš štát bol právny, a ak bude právny, bude aj silný. To je rovnica právny štát = silný štát. A právny štát môže byť len vtedy, ak dôjde k reforme justície a ak budú splnené ďalšie podmienky, ktorými je právny štát definovaný.

■ HRA NA REFORMU

Pravda je, že od roku 1989 až doteraz nedošlo k faktickej a zároveň komplexnej reforme justície. Isteže, boli prijaté mnohé právne predpisy a rôzne opatrenia, ale ani jedna vláda až doteraz neuskutočnila skutočnú reformu justície. Reformu justície treba predovšetkým depolitizovať a môžu ju urobiť len odborníci, a nie politici. Tí by si mali akurát splniť povinnosť reformu podporovať a následne ju v parlamente schváliť. Reforma justície musí mať svoju filozofiu, svoju koncepciu. Cieľom reformy justície nemôže byť iba vykonateľnosť práva, ktorá je len jedným z výsledkov samotnej reformy. Konečným cieľom musí byť dosiahnutie právneho štátu. Reforma musí byť celoplošná a musí sa týkať všetkých oblastí justície, a to personálnej, legislatívnej, ale aj inštitucionálnej. Je zrejme, že tieto oblasti spolu navzájom súvisia a sú navzájom prepojené.

■ LEGISLATÍVNY CHAOS

Pokiaľ ide o legislatívnu oblasť, treba povedať, že od roku 1989 bolo prijatých veľa právnych noriem, ktoré spôsobili neprehľadnosť a takmer chaos. Pri tvorbe zákonov, vyhlášok a iných predpisov sa sústavne prejavujú politické záujmy jednotlivých politických strán. Samozrejme že tento stav je na škodu veci. Neexistencia dôležitých právnych noriem, ktoré neboli rekodifikované, ako Občiansky zákonník, Obchodný zákonník a iné, spôsobili likvidáciu tisícov právnych subjektov, keďže štát nebol vstave zabezpečiť vykonateľnosť rovnakých pravidiel pre svojich občanov. Tu treba povedať aj to, že mnohé právne predpisy sú každoročne, a to aj opakovane, dokonca aj nepriamo cez iné právne normy, novelizované, čo je nonsens a spôsobuje to chaos a neprehľadnosť. V tomto sa vyznať je problémom i pre odborníka, nieto pre obyčajného občana. Navrhujeme preto rekodifikáciu základných práv-

nych noriem, ako je Občiansky zákonník, Obchodný zákonník, Stavebný zákon, Zákon o konkurze a reštrukturalizácii, Volebný zákon a ďalšie. Je to absolútne neúnosný stav, aby sa niektoré základné normy, ako napríklad Zákonník práce, novelizovali vždy po nástupe novej vlády k moci. Taktiež je neúnosné, aby sa každoročne a niekoľkokrát novelizoval Trestný zákon a Trestný poriadok, keďže rekodifikácia trestného zákonodarstva počas Lipšicovho riadenia ministerstva spravodlivosti zlyhala.

■ VZOR EXISTUJE

Taktiež nie je možné, aby v právnom štáte existovala prokuratúra ako štátny orgán založený a vykonávajúci svoju činnosť na monokratickom princípe, ktorý zodpovedá ešte časom generálneho prokurátora predvojnového Ruska Dzeržinského. Treba vytvoriť z prokuratúry štátne zastupiteľstvo, riadené ministerstvom spravodlivosti, resp. vládou, založené na novej osobnej zodpovednosti pracovníkov štátneho zastupiteľstva, na princípoch štátnej obžaloby a súkromných žalôb. Tak to tu bolo za demokratického Česko-Slovenska do roku 1950.

Na úseku personálnej reformy justície je už najvyšší čas spracovať a prijať morálny a etický kódex sudcov a pracovníkov justície. Sudca je sudcom nielen v pojednávacej sieni, ale aj v budove súdu. Sudca je sudcom, či chce, alebo nechce i na verejnosti, ktorá veľmi citlivo sleduje jeho konanie a správanie sa.

– Treba spracovať a prijať nový spôsob kreácie sudcov, čo je otázka diskusie.

– Vytvoriť nový systém kontroly činnosti a hodnotenia sudcov.

– Funkčné obdobie ríadiacich funkcionárov súdov všetkých stupňov obmedziť maximálne na dve volebné obdobia.

– Zvyšiť kompetentnosť súdnych tajomníkov, ako i pracovníkov všeobecných súdov a prepracovať systém sústavného vzdelávania sudcov, súdnych tajomníkov a pracovníkov justície.

■ PREVIERKY SUDCOV

V ostatnom čase rezonuje potreba vykonať bezpečnostné previerky sudcov, ktoré ako zásadné opatrenie prijala terajšia vláda. Nemá voči tomu námietky, nech sú súčasťou reformy, lenže podstatné je prehodnotenie doterajšej činnosti každého jedného sudcu, ak máme na mysli požiadavku rýchlosti konania, kvality a transparentnosti rozhodovania.

Reforma justície musí byť skutočne komplexná a objektívna. To sa dosiahne len vtedy, ak v parlamente bude za ňu hlasovať nielen koalícia, ale aj opozícia, resp. veľká časť z nej. Toto všetko sa musí preniesť do myslenia občanov a tým aj do ich právneho vedomia. Musí sa prejavovať v spoločnosti stav a vedomie právnej istoty. To je podmienka normálneho fungovania právneho = silného štátu. Ak teda chceme dosiahnuť silný štát, čo chceme, musíme urobiť všetko preto, aby náš štát bol v prvom rade najmä právnym štátom.

Autor je právnik.
Medzitulky redakcia

Dni Milana Hodžu už jedenástykrát inšpirovali vlastencov

Stále inšpiratívny štátnik a politik

Alexander GOCZ, Foto: archív

Význam štátnika a politika Milana Hodžu pre Slovensko je nespochybniteľný. Ako poslanec uhorského snemu na začiatku 20. storočia sa usiloval boj za národné požiadavky naplniť sociálnym obsahom, najmä zápasom za hospodárske posilnenie a emancipáciu slovenského roľníctva v rámci Uhorska. Lenže až koniec prvej svetovej vojny a vznik Česko-Slovenska priniesol reálne možnosti na zlepšenie postavenia slovenského národa. Hodžova bohatá publikačná činnosť, jeho názory a postoje nám dávajú možnosť inšpirovať sa jeho myšlienkami aj v súčasnosti. Celé spektrum aktivít Dni Milana Hodžu posledný júnový týždeň, organizovaných v Roku Ľudovíta Štúra, majú za cieľ rozvíjať národné povedomie. Odkazy obidvoch slovenských veľikánov, v mnohom podobné, rezonujú vo väčšine tohtoročných podujatí.

V novej politickej konštelácii po roku 1918 sa Milan Hodža paradoxne dostáva do zložitejšej situácie. Očakáva sa od neho už nielen pôsobenie na prospech Slovákov a Slovenska, ale aj obhajoba záujmov česko-slovenského štátu. Centralizmus však neumožnil vytvorenie vyvážených vzťahov medzi Čechmi a Slovákmi, a preto Hodža predkladá v roku 1938 v rámci Národnostného štatútu návrh na ustanovenie slovenského snemu a rozšírenie právomocí slovenských samosprávnych orgánov. Zakrátko, 30. septembra 1938, nasledovalo podpísanie Mnichovskej dohody o anektovaní časti územia česko-slovenského štátu, a tak Hodžova koncepcia neuspela.

■ DEJINNÝ MOST

Ako sa stalo, že sme pretrvali? Odpoveď na túto otázku hľadali žiaci základných škôl a nižších tried gymnázií v tohtoročnej literárnej súťaži Hodžov novínový článok. Inšpiráciou boli pre nich myšlienky Vladimíra Mináča

v diele Dúchanie do pahrieb a do súťaže sa svojimi publicistickými článkami prihlásilo vyše sedemdesiat žiakov z celého Slovenska, ba aj od našich krajanov zo Srbska a z Rumunska. Takto napríklad spracovala danú tému žiačka Základnej umeleckej školy z Kysuckého Nového Mesta Petronela Lukáčová, ktorá v súťaži získala Cenu starostu obce Sučany.

„Pretrvaj svojou jedinečnosťou! Snaž sa! Tak znie úloha dňa. No tatko internet berie do rúk svoju moc a kamošky Tradície spoza Atlantického oceánu i Ázie propagujú svoje. Tak otvárame mediálne pohľadnice, ktoré by nás mohli naozaj pomýliť. Preto nehľadajme na Veľkú noc čokoládové vajčka v záhrade, nečakajme s ponožkami pri kozube na Santu. Naše tradície sú iné. Skúsme sa však motivovať, aby sa aj ďalšie generácie, pýtali tých ešte ďalších, ako je možné, že sme pretrvali? Pretože sme mali skvelých starých rodičov, ktorí nás naučili maľovať kraslice, ktorí uchovali remeslo dro-

tárov u nás na Kysuciach, ktorí zachovali v ľudových súboroch rozmanité spevy, tance a zvyky. Uchovávejme tradície, aby neodleteli spolu so zubkovou vílou do zabudnutia. Pretože tradície nám pripomínajú minulosť a obohacujú budúcnosť. Aj vďaka nim sme pretrvali.“

■ PESTRÝ PROGRAM

Prečo sme my k našej národnej minulosti natoľko nešeterní, že ani len poučenia z nej nechceme čerpať? Takúto otázku dostali zas žiaci gymnázií a stredných škôl, aby sa nad ňou zamysleli vo svojich tohtoročných súťažných prácach v 11. ročníku súťaže Hodžova esej. Vyslovil ju Milan Hodža v jednom zo svojich vystúpení v roku 1930 a okrem esejistickej súťaže sa gymnázium v Sučanoch rozhodlo vyhlásiť aj nultý ročník súťaže v akademickej debata e spestriť program Dni Milana Hodžu v Sučanoch aj behom pre zdravie.

Vedeckou konferenciou k ďalšej osobnosti spomedzi súčasn-

Význam politika a štátnika Milana HODŽU u nás málo zvyrazňujeme.

kov Milana Hodžu si v Slovenskej Národnej knižnici v Martine pripomenuli Ivana Markoviča, politika, legionára a publicistu. Odborná verejná sa okrem iného sústredila aj na zásluhy slovenských legionárov pri vzniku spoločného štátu Čechov a Slovákov, keďže jeho vznik po skončení prvej svetovej vojny bol prvým krokom Slovenska na ceste k dnešnej vlastnej štátnosti.

No nielen udeľovanie cien, ktoré na návrh organizačného výboru rozdelil víťazom predsedu vlády Slovenskej republiky Robert Fico, ale aj neformálne akcie spestrili tohtoročné Dni Milana Hodžu. Napríklad na stretnutie seniorov Turca sa takmer celý rok pripravujú nielen v Sučanoch, ale aj v okolitých obciach a mestách turčianskeho regiónu. V športových a vo folklórnych súťažiach si zmerali sily aj so seniormi z partnerskej obce

Fulnek. Súčasťou programu bola aj neformálna beseda s prednášateľmi, účastníkmi vedeckej konferencie v Martine.

Záver Dni Milana Hodžu patril pietnym spomienkam na Národnom cintoríne v Martine, v Sučanoch a nedeľným službám Božím v evanjelickom a. v. kostole v Sučanoch.

Skrátka, Dni Milana Hodžu v Sučanoch, Martine a Bratislave vstúpili do druhej desiatky svojej existencie. O naplnenie ich bohatého programu, zameraného na všetky vekové kategórie, sa neúnavne usilujú Hodžovi priaznivci nielen z vedeckých a odborných kruhov, učiteľia, žiaci a študenti, ale aj obyvatelia z jeho rodnej obce Sučany či neďalekého Martina. Každoročne ponúkajú nové témy a záujem o ne je dôkazom, že Slovensko malo osobnosti hodné pripomínania si.

Poetické telegramy z Vojvodiny

Miroslava Dudková: Pokrčené verše, Spolok slovenských spisovateľov, Bratislava 2015

Tvorba našich krajanov, žijúcich v zahraničných slovenských enklávach, už tradične nesie v sebe dva kladné prvky. Tým prvým je, že nielenže si uchovali jazyk, ale v ňom dokážu aj umelecky tvoriť, ten druhý spočíva vo fakte, že ich tvorba znesie vysoké kritériá a je inšpiratívna aj pre prozaikov a básnikov z krajiny ich prastarých rodičov. Medzi takých umelcov patrí aj poetka Miroslava DUDKOVÁ, ktorá sa narodila v Novom Sade a jej profesionálne cesty ju priviedli naspäť na Slovensko.

Verše tejto mladej dámy, ktorá vyštudovala bábkoherectvo na VŠMU v Bratislave, pôsobia na prvé čítanie ako stručné, ale pritom tak trochu tajomné záznamy o citovom živote, o medziľudských vzťahoch a o svete okolo. Poetka sa snaží minimalizovať množstvo slov a svoje krehké básne umocňuje aj grafickou podobou, keďže v danej zbierke nepoužíva interpunkciu, ani veľké písmená. Voľný verš v jej podaní je často akýmiś „poetickým telegramom“, ktorý posielajú vnímavému čitateľovi, aby mu podala správu o stave svojej duše.

Miroslava Dudková nepotrebuje používať veľké slová či bombastické metafory. Často iba v nenápadnom náznaku posunie čitateľa k tomu, aby z jej veršov náhle prežil „čitateľské satori“. Ak sa pridržíme názoru, že poézia môže aj liečiť, tak táto autorka túto danosť umenia berie zrejme vážne, keďže od roku 2003 pracuje ako zdravotný klaun v občianskom združení Červený nos. V jednej zo svojich básní hovorí: „v noci sa mi sníva / že všetky tie vety / boli zbytočné / iba jedna nie / mám ťa rada...“ Bez fanfár a postmoderných poetických trikov dopĺňa spektrum mladšej slovenskej poézie. Stačí si vychutnať jej trojveršie: „sme v klubku /objímajú hĺbku/ nekonečna...“ Pokrčené verše vám určite vyhladia dušu.

(mab)

MEDAILÓN

Začiatkom roka ho zvolili za predsedu SAV. Univ. prof. RNDr. Pavol ŠAJGÁLÍK, DrSc., medzinárodne uznávaný odborník vo výskume anorganických materiálov, veced roka 2006, laureát Ceny SAV 2008 a Radu Ľudovíta Štúra 2015, oslavuje šesťdesiatiny.

Predseda akadémie jubiluje

Vyštudoval experimentálnu fyziku na Prírodovedeckej fakulte UK a rovno zo školy nastúpil do Ústavu anorganickej chémie SAV, v ktorom sa po dvadsiatich rokoch stal riaditeľom a nedávno aj najvyšším predstaviteľom našej vrcholnej vedeckej inštitúcie. O jeho medzinárodnom ohlase svedčí, že je členom vedeckej rady Americkej keramickej spoločnosti i Európskej keramickej spoločnosti, autorom dvoch medzinárodných patentovaných vynálezov, trinástich vedeckých diel, predniesol päťdesiat prednášok vo svete, približne sedemstokrát ho citovali v zahraničí. V novej funkcii sa však od neho očakáva čosi navyše: viesť súboj s mocou, aby prekonal podceňovanie vedy a v nej najmä základného výskumu, aby vyvrátil názor, že tento „prepych“ si môžu dovoliť len veľké a bohaté štáty. To by bola cesta k hlúpnutiu.

Pred niekoľkými rokmi v jednom rozhovore povedal, že „žijeme v spoločnosti, ktorá hodnotí predovšetkým materiálny status ľudí. Podľa neho je aj spoločenské uznanie. V tomto ponímaní osobností sa ťažko hľadá miesto pre vedeckého pracovníka, aj keby bol nesmierne múdry a vzdelaný“.

Nebude to mať náš jubilant ľahké. Čaká ho ťažší súbor ako s hutníckymi materiálmi. Nech sa mu však darí a nech mu slúži zdravie!

(jč)

HUMORESKA

Nedávno som bol hosťom na svadbe v istom stredoslovenskom mestečku. Svadba to bola paradná, hostí kopec, jedlá fajnové a slivovica hladká. Keďže rodinka a aj hostia patria k veľkým ctiteľom folklóru, spievalo sa o dušu spasenú. Záhorácke, stredoslovenské i východniarske pesničky zneli až do rána bieleho. Keď som si na druhý deň vyrovnal biorytmus acidofilným mliekom a sódou bikarbónou, začali vo mne hľadať pochybnosti. Ako to, že si tu na Slovensku len tak na plnú chlebaň vyspejeme naše ľudovky a zatiaľ sa neozvali nijakí aktivisti,

nevládne organizácie a iní vitúzi, aby nám vysvetlili, čo sa môže a čo nemôže spievať. Napríklad piesenka Nepí, Jano, nepí vodu... Pán doktor Okruhlica z Centra pre drogovú závislosť sa už dávno mal ozvať, že je to pustá propagácia pitia alkoholu,

a k čomu to vedie, vieme z čiernej kroniky všetci. Aj známy guru zdravej výživy doktor Bukovský by sa mal ohradiť, že výzva nepiť vodu najmä teraz v lete znamená ignorovať pitný režim a poškodiť si zdravie. Do tohto košičara patrí aj pesnička Vínečko biele, a iste by sa ich našlo aj viac.

Keď nálada na svadbe dosiahla istý stupeň roztopašnosti, zaspievali mládenci pesničku Zaspala, nečula, šturili jej medzi nohy kocúra... Čo, preboha, robia ochrancovia zvierat? Veď je to priamy návod na týranie našich štvornohých miláčikov.

Ako k tomu ten chudák kocúr pride? Zrejme podobne ako kohútik jarabý, ktorého surovo zabijú pre akúsi poškodenú ľaliu. Naši prípadní aktivisti nechali bez povšimnutia aj prípad istého Maceka, prípadne Macejka, ktorý išiel do Malacie mlatiť šošovicu a zabudol si doma cepy. Nie je to

náhodou zosmiešňovanie Záhorákov? A čo ak má v pesničke spomínaný Macejko alzheimera v začiatočnom štádiu? Namiesto toho, aby sme mu poradili vhodný spôsob liečby, ešte upozorňujeme na jeho postihnutie. Určite mu pri prekonávaní následkov

ochorenia nepomôže hranie na tenkú strunu, o ktorom sa v pesničke spieva. Z východniarskeho súdka je ďalšia podozrivá spievanka, kde sa ľudový autor sťažuje, že ešte som sa neoženil, už ma žena bije. Z pohľadu feministiek by to nebolo až také hrozné. Keď rodovú rovnosť,

tak do dôsledkov. Ale dotýchny sa vzápätí vyhráza vyhotovením troch dubových kyjov, s ktorými hodlá mlátiť nielen manželku, ale aj svojich potomkov. Návod na domáce násilie ako vyšitý. Čert vie, či by sa na pesničku a jej prípadných spevákov nemali pozrieť aj orgány činné v trestnom konaní. Mohli by sme podobných príkladov uviesť neúrekom a došli by sme aj na onakvejšie veci. Od vysokého jalovca a uviazanej kozy utrtrtr... až po otca z Pozdišoviec. Jedno je však isté. Pesnička, v ktorej sa spieva „a ja taká čárna“, by cez mimovládnych expertov prešla. Je totiž vyslovene multikultúrna.

Marek DANKO

Elimar Oldenburský – tichý, melancholický dramatik z kaštiela v Brodzanoch

Jeden Boh, jedno právo, jedna pravda

Jana JUDINYOVÁ – Foto: archiv

„Nech vám zuní fantázia v celej svojej bohatosti: múdrosť, rozum, cit, vášeň, ale nie bez kúska bláznovstva.“

J. W. Goethe: Faust

Pod týmto mottom vydával knižnou formou svoje hry nemecký vojvoda Elimar Oldenburský. Jeho život aj tvorba boli po ženbe s brodzianskou barónkou Natáliou Vogel von Friesenhof späť so spomínanou hornonitrianskou obcou. V Brodzanoch nachádzal inšpiráciu aj pokoj duše. V tomto roku si pripomíname stodvadsať rokov od jeho úmrtia.

Elimar Anton Günther Friedrich von Oldenburg sa narodil 23. januára 1844 v Oldenburgu ako syn veľkovojuvodu Pavla Friedricha Augusta Oldenburského; matka Cecilia bola dcérou švédskeho kráľa Gustáva IV. Krátko po narodení stratil matku a jeho výchovu zverili do rúk vychovávateľov: baróna Scharnhorsta a dvorného radcu Gideonsena.

■ PRESVEDČENÍM PACIFISTA

Elimar študoval na univerzite v Bonne právo, dejiny umenia a filozofiu, okrem toho sa venoval aj štúdiu francúzskeho a anglického jazyka a teórii hudby. Mladíkovým životným snom bolo slúžiť v pruskej armáde, ktorá v tých časoch mala skvelú povest'. Vojskú kariéru začal ako dvadsaťjedenročný. V 5. jazdeckom regimente v Düseldorfe dosiahol hodnosť poručíka a zakrátko je už rotmajstrom osobnej gardy panovníka v Berlíne. Vojskú službu ukončil v roku 1874 ako veliteľ 13. hulánskeho regimentu v Hannoveri.

V roku 1866 sa vojvoda Elimar zúčastnil na poľnom ťažení do Čiech a v roku 1870 do Francúzska. Pri poslednom bojovom nasadení utrpel zranenie a dlhý čas sa liečil v odlúčení od rodiny, osamotene, len v opatere sluhu. Zažité utrpenie, vlastné aj cudzie, v ňom podnietilo odpor k vojne ako takej. Neskôr všestranne podporoval mierové hnutie, ktoré iniciovala barónka Bertha von Suttner, prvá nositeľka Nobelovej ceny za mier (1905). Hnutie proti vojne podporoval nielen materiálne. Suttnerovej daroval minimálne dva historicky cenné dokumenty, v ktorých myšlienku nastolenia mieru medzi národmi vyjadruje Elimarov strýko, ruský šľachtic, princ Peter Oldenburg. Jeden z týchto spisov mal titul Myšlienky ruského vlastenca. Jeho ústrednú ideu vyjadruje jedna zo záverečných viet: „Nech mi je dovolené, aby som s ohľadom na Boha a večnosť vyslovil najtúžobnejšie želanie svojho srdca, a tým je súhlas všetkých vlád v záujme nastolenia mieru a ľudskosti! Nech nastane ten šťastný deň, keď môžeme skonštatovať, že vojna medzi civilizovanými národmi neexistuje.“

Vojvoda Elimar podporoval mierové hnutie až do konca svojho života a Spoločnosť priateľov mieru Berthy Suttnerovej sa tiež zúčastnila na Elimarovom pohrebe a prispela aj vencom.

■ NADANÝ HUDBNÍK

Elimar Oldenburský komponoval hudbu pre svoje divadelné hry, trebárs pre veselohru Šťastný Hans. Zhudobňoval aj básne, napríklad od Heineho: Srdce, srdce, nebuď sklúčené; Zafíry sú oči tvoje a báseň Štefana Waetzoldta Do temnej hlbiny lesa. Skladal i samostatné piesne a skladby pre klavír. Tieto menšie hudobné kusy

mu súborne vydali vo vydavateľstve Schrottenbach vo Viedni.

Zaujímavé je tiež, že Elimarovi Oldenburskému, ale aj jeho manželke Natálii, ktorá bola neterou slávneho básnika A. S. Puškina, venovali viacerí hudobníci svoje diela, pravdepodobne ako svojim mecenášom a ľuďom s vysokým morálnym kreditom. Medzi nimi je vhodné spomenúť Franza Rotha a jeho opus 416: Iduna Gavotte. Hudobný skladateľ Josef Stritzko zas venoval svoje zhudobnenie Heineho básne Krásna kolíska mojich žiaľov Natálii Oldenburgovej. Hudobný skladateľ Richard Stöhr zhudobnil výber Natáliiných básní pre klavír a spevácky sprievod.

Elimar OLDENBURSKÝ

O divadlo sa Elimar Oldenburský zaujímal už od ranej mladosti. Ešte v Oldenburgu ho do problematiky francúzskeho divadla uviedol profesor Laun, v Bonne potom navštevoval prednášky z dejín umenia profesora Springera. Všetko toto rozvinulo v ňom vkus a vzťah k literatúre a umeniu. Po odchode z vojskovej služby, ktorú ukončil jednak pre nespúšané ambície (chcel sa stať dôstojníkom generálneho štábu), ale aj pre zdravotné problémy, začal sa vo zvýšenej miere venovať literatúre a svojim umeleckým záujmom. Viackrát absolvoval cesty do Ríma a Paríža ako hlavných centier európskej kultúry.

■ ZROD LITERÁTA

Do literatúry, presnejšie do sveta Tália, vstúpil ešte počas vojskovej služby v roku 1868. Vtedy mu uviedli v mestskom divadle Friedricha Wilhelmu v Berlíne veselohru Havraní otec. Túto jednoaktovku inscenovali a predstavili pod pseudonymom J. Maler (anagram od jeho mena Elimar). Ako člen jednej z popredných šľachtických rodín Nemecka si totiž nemohol dovoliť venovať sa verejne takej podradnej činnosti, ako bolo v očiach jeho stavu divadlo. Od roku 1874, keď sa už začína liečiť vo Wiesbadene a viac sa venuje literatúre, používa pseudonym G. Friedrich, ale najmä Anton Günther.

Postupne na divadelné scény v Nemecku (Wallnertheater v Berlíne) a rakúskeho Hofburgtheatra prichádzajú Elimarove veselohry Príliš šťastný (1874), V rukách košeľa (1875), Vášnivý fajčiari (1874), Pán z Lohengrinu (1875).

Po roku 1876, keď sa oženil s barónkou Natáliou Vogel von Friesenhof z Brodzian, nastáva jeho najplodnejšie obdobie. Jarné, letné a jesenné obdobia trávievala rodina

v brodzianskom kaštieli pri Topolčanoch a je preto veľmi pravdepodobné, že práve v Brodzanoch napísal väčšinu svojich ďalších veselohier: Kontesa Šípová Ruženka (1878), Dobrý človek (1878), Šťastný Hans (1881), Biedny Hugo (1883), Prsteň dvorného radu, Cisárova narodeniny, Zámok Várad. V nich sa humorným spôsobom zaoberal ľudskými hodnotami a odsudzoval stavovskú povýšenosť.

Svoje divadelné hry vydal niekoľkokrát aj knižne pod pseudonymom v rodnom Oldenburgu. Pisal aj básne.

■ KULTÚRNE KONTAKTY

Vojvoda Elimar sa sťýkal s poprednými dramatikmi, so spisovateľmi a s umelcami svojich čias. Spolu s manželkou udržiavali čulý spoločenský styk so známym rakúskym publicistom a spisovateľom Eduardom von Bauernfeldom (1802 –1890). K priateľom Oldenburgovcov patrili aj Josef Lewinsky (1835 – 1907), známy rakúsky herec a krátko aj riaditeľ Hofburgtheatra, spisovateľ Franz Nissel (1831 – 1893), Oskar Gimmig, herec, Wilhelm von Warteneck (1834 – 1914), spisovateľ a dramatik. Oldenburgovci pozývali osobnosti kultúrneho života vtedajšej Viedne na večierky na svoj zámok Erlaa. Mnohí z nich navštevovali v lete aj kaštieľ v Brodzanoch, napríklad sa zachoval list, ktorý odtiaľ napísal dlhoročný lekár a priateľ známeho rakúskeho dramatika Franza Grillparzera (1791 – 1872) George Preyssa svojmu umeleckému pacientovi.

■ ŠTEDRÝ MECENÁŠ

Vojvoda Elimar bol spoluzakladateľ a podporovateľ slobodnej nemeckej literárnej spoločnosti Iduna. Tá existovala v rokoch 1891 až 1904 a bola založená ako protipól k naturalizmu a hnutiu Mladá Viedeň. Literárne združenie Iduna si kládlo za cieľ presadzovať, aby literatúra slúžila na radosť a budovanie osobnosti človeka, aby nenivočila v ľudskej duši pozitívne veci. Pravé umenie bolo podľa členov združenia založené na spojení realizmu a idealizmu, po filozofickej stránke sa pridžali Schopenhauerovej myšlienky, že boj medzi dobrom a zlom je nutný, aby sme sa dostali k vyššej forme bytia. Členmi literárneho združenia boli básnik Johann Fercher von Steinwand, jeden zo zakladateľov, Richard von Kralik, Marie delle Grazie, evanjelický kňaz Alfred Formey a iní. V rokoch 1890 až 1900 združenie vydávalo rovnomený časopis Iduna, ktorý viedol rakúsky básnik a novinár Fritz Lemmermayer. Práve ten žil a tvoril od začiatku 20. storočia až do roku 1924 v brodzianskom kaštieli u vojvodkyne Natálie Oldenburgovej.

Vojvoda Elimar podporoval vydávanie časopisu Iduna a samotnú spoločnosť a jej akcie po materiálnej stránke a dnes by sme našim slovníkom povedali aj po logistickej stránke. V liste z 23. októbra 1892 napríklad ponúka adresátom, členom spoločnosti Iduna, odosť zo stanice vlastnými kočmiarmi a pohostinstvo v svojom zámku Erlaa, vtedy pri Viedni, dnes časť Viedne.

Do časopisu Iduna aj sám prispieval lyrickými básňami. Rovnako aj jeho manželka Natália tam uverejňovala svoje básne pod pseudonymom Norbert von Odesloe.

Život a tvorba tichého, melancholického a chorľavého umelca Elimara Oldenburského, spojeného aj so Slovenskom, sa odvíjali v duchu životného motto: Jeden Boh, jedno právo, jedna pravda.

ČRTY

Dr. Jozef LETTRICH

Právnik a politik Dr. Jozef Lettrich patrí medzi tie postavy novodobej národnej histórie, ktoré na jedno polstoročie upadli do zabudnutia a na ktoré sa v našej politickej haravare dodnes zabúda. Prítom bol obnoviteľom historickej Slovenskej národnej rady z meruósmych rokov o storočie neskôr – a opäť v revolučnom čase, v Slovenskom národnom povstaní. A bol aj politikom európskeho formátu. Doma sa to ani nemalo kedy ukázať, výraznejšie sa to prejavilo v rokoch jeho americkej emigrácie.

Muž slovenskej demokracie

Ján ČOMAJ – Foto: archiv autora

Narodil sa 17. júna 1905 pred sto desiatimi rokmi v osade Diviacke Háje pri Turčianskych Tepliciach v rodine horára Juraja a jeho manželky Judity, rodenej Bizíkovej, ako jedno z deviatich detí. Vychodil gymnázium v Martine a po maturite (prvý maturant v rozvetvanej rodine) absolvoval Právnickú fakultu UK v Bratislave.

■ AMBICIÓZNY ADVOKÁT

Do politického života vstúpil v roku 1927 zarovno so svojou advokátskou praxou: v povolani sa stal pravotárom slovenských sedliakov, v politike ich reprezentantom: ako funkcionár Zväzu roľníckych vzájomných pokladníc, generálny tajomník Roľníckej osvetly, v tých časoch spolu s Maticou slovenskou najagilnejšej kultúrno-výchovnej organizácie, a onedlho aj ako poslanec Agrárnej strany.

V roku 1930 spolu s Vladimírom Clementisom začali úspešný boj o vznik Slovenskej vysokej školy technickej. V rokoch prvej Slovenskej republiky ho Ústredie štátnej bezpečnosti zatko pre podozrenie z protištatnej ilegálnej činnosti, podarilo sa mu z toho vyviecť a so zvýšenou opatrnosťou navdžovať styky medzi ľavicovými odbojovými skupinami, národnými demokratickými silami a na londýnsku emigračnú vládu napojenými sprisahancami okolo MUDr. Vavra Šrobára.

O potrebe spolupráce sa mu podarilo presvedčiť aj organizátora odbojovej siete komunistov a kolegu v profesii Dr. Gustáva Husáka. Lettrichovo úsilie tak vyústilo až do známej Vianočnej dohody, v ktorej sa zástupcovia rozličných politických prúdov zaviazali, že po porážke nacistického Nemecka, o ktorú sa chcú pričiníť, spoločne vytvoria štát „v kontakte so všetkými slovanskými národmi“ a „nová republika bude demokratickým útvarom, ktorý odstráni všetky prvky fašizmu, rasizmu a totality“.

Žila ako tá ranená breza...

Mária RÁZUSOVÁ-MARTÁKOVÁ

Bola to statočná žena. Od mladých rokov trpela neodstrániteľnými reumatickými bolesťami, ktoré jej už v tridsiatke nedovolili vykonávať učiteľské povolanie, ale písať neprestala. Vyšlo jej niekoľko básnických kníh plných slnka, úsmevov a jemnej poézie, akoby jej duša žila v inom svete ako ubolené telo. Je autorkou najlepších prekladov Huga, Rostanda, Lermontova, Nekrasova, Dostojevského... Najmä však spisovateľkou pre deti. Mária Rázusová-Martáková. Zakladateľka a dlhoročná redaktorka nezabudnuteľného časopisu pre deti – Sniečko.

Poetka, prekladateľka a redaktorka s krásnou slovenčinou. Mladšia sestra Martina Rázusa, manželka dlhoročného správcu Matice slovenskej Dr. Jána Martáka bola ženou, ktorú okolie obdivovalo a vážilo si nielen pre jej košatú tvorbu, z ktorej sú dodnes svieže predovšetkým jej veršované rozprávky a príbehy pre deti, najmä báseň o ranenej breze si dodnes mnohí dobre pamätajú. A takýchto pôsobivých veršov napísala toľko, že to vydalo na vyše dvadsať kníh pre deti. Ľudia si ju vážili aj pre jej statočnosť a dobromyseľnosť. Keď sotva tridsaťročná musela pre vtedy nevyliciteľnú chorobu opustiť katedru, vymyslela si časopis Dobré slovo a o trochu neskôr aj najmilší dar pre deti mnohých generácií – Sniečko.

Bola to krásna Slovenka, dušou i vzdelaním, nadaním i vŕdnosťou. Narodila sa 28. júna 1905 pred sto desiatimi rokmi vo Vrbcu v rodine garbiarskeho majstra a roľníka. Roky žila s manželom v Martine, umrela v roku 1964 v Bratislave. Jej sugestívny jazyk očaroval detskú myseľ a predstavivosť, ale prejavil sa aj v prekladoch vážnej literatúry, najmä divadelných hier, preto aj režiséri za jej prekladmi radi siahali. Za čo ju však ľudia v jej okolí najviac obdivovali, bolo, že nepodľahla depresii, že s dobrou myslou a tvorivo prežila svoj bolesťami utrpený život.

Istotne v tom hralo úlohu aj rodinné prostredie, vnímavý manžel, sám zavalený prácou. Bol literárnym historikom, veľkou mierou prispel k rozvoju výskumnej práce Matice slovenskej, s Cigerom-Hronským i k výstavbe tlačiarne Neografu.

(jč)

Národného buditeľa Juraja HOLČEKA si uctili aj slávnostnou svätou omšou.

Osvietenca a osvetára Juraja Holčeka ako súčasníka štúrovcov trápila nízka vzdelanostná úroveň obyvateľstva a zo všetkých svojich daností a vedomostí sa usiloval tento stav zmeniť. Vtedajšie školy v Uhorsku nazýval Mrzatice, Nedbalice a chcel ich zmeniť na Velebice. Spájaj bernolákovcov so štúrovcami, všestranne pomáhal Ludovítovi Štúrovi a pri zavádzaní spisovnej slovenčiny vykonával veľa užitočnej práce. Popri angažovaní sa v politickom živote pevne trval na svojich duchovných a životných podstatách. Zaoberal sa včelárstvom, ľudovým liečiteľstvom a dával drobné rady domácim gazdom. Zakladal spolky triedlivosti, prispieval do Slovenských národných novin a Orla Tatranského, do časopisu Cyril a Metod a iných periodík. Za tieto pronárodné aktivity zemaná z vtedajšieho Starého Hája (dnes Dolného Ohaja) Juraja

Holčeka z obce vyštvali. Po sedemnástočnom kňazskom pôsobení odchádza odtiaľ do Jasovej. Tam po prekonanom zápale pľúc ako päťdesiatosemročný zomiera.

■ ŽIVOT AKO KAMEŇ

„Pred sto päťdesiatimi rokmi Holčeka z obce Dolný Ohaj odišiel, ale dnešní obyvatelia si ho vážia a nezabudli na neho,“ zdôraznil dolnoohajský starosta Ivan Solár, ktorý 12. júna na oslavách dvadsiateho výročia pridelenia čestného názvu základnej školy a desiateho výročia otvorenia novej budovy školy mohol privítať mnohých čestných hostí – podpredsedu NR SR J. Figeľa, poslancov parlamentu P. Abrahana a J. Pašku, ktorý prijal pozvanie ako bývalý minister školstva, prednostku OÚ v Nových Zámkoch H. Bohátovú, predsedu Matice slovenskej M. Tkáča, duchovných z oko-

Dolnoohajské velebice po sto päťdesiatich rokoch Spomienka na kňaza Juraja Holčeka

„Dnes sme tu, aby sme si pripomenuli veľkého muža našich dejín Juraja Holčeka, po ktorom nesie názov aj naša škola. Juraj Holčeka bol v prvom rade kňaz, národný buditeľ a človek, ktorý vykonával zásluhnú prácu na vzdelávacom i národnom poli. Pomáhal chudobným študentom, stal sa priekopníkom otvorených vyučovacích hodín aj pre iných učiteľov z okolitých obcí,“ tieto slová zazneli v spomienkových príhovoroch na oslavách dolnoohajských jubileí uprostred tohtoročného júna.

Jozef HATALA – Foto: autor

lia, kolegov starostov v regióne, členov obecných zastupiteľstiev a mnohých ďalších účastníkov.

V roku 1995 na žiadosť školy, ktorej riaditeľom bol vtedy V. Slobodník, a MO Matice slovenskej v Dolnom Ohaji, vedenej V. Porubským, prepožičalo MŠ SR miestnej škole čestný názov Základná škola Juraja Holčeka, ktorý jej odovzdala vtedajšia ministerka školstva E. Slavkovská a zároveň aj poklepala základný kameň na stavbu novej školskej budovy.

„To, že škola nesie názov Juraja Holčeka, je najväčšie zadostučenie za jeho prínos a prácu v oblasti vzdelania, rozvíjania národného povedomia a duchovnej oblasti,“ pripomenula vo svojom vystúpení terajšia riaditeľka ZŠ s MŠ Mgr. E. Smolíková. „Učiteľia ohajskej školy sa so spolu s kolegami pedagógmi v obciach Maňa a Liptovské Sliače ako prví pustili do uskutočňovania regionálnych projektov zameraných na miestne zvyky a tradície. V škole J.

Holčeka tento projekt popri iných cielene využívajú a odovzdávajú dedičstvo našich otcov mladej generácii.“

■ PEKNÝ PROGRAM

Prítomným sa prihovorili aj Ján Figeľ a Marián Tkáč. Po príhovoroch nasledovala prehliadka školy a slávnostná svätá omša, ktorú celeburovali vdp. R. Daňo za asistencie vdp. R. Gallasa a vdp. S. Košúta. Obrad spestrili chrámové piesne speváckeho zboru Juraja Holčeka. Účastníci slávnostného zhromaždenia potom pripli veniec a položili kvety k pamätnej tabuli na budove farského úradu. V druhej časti peknej slávnosti bol pre všetkých pozvaných pripravený kultúrny program žiakov školy a speváckeho zboru J. Holčeka so sprievodným slovom riaditeľky E. Smolíkovej a žiaka 9. ročníka E. Abrahana.

Školáci najprv obecnstvu ukázali otvorenú hodinu tak, ako si ju predstavoval J. Holčeka. Vystú-

pili recitatori R. Abrman a B. Gál a potom ďalší žiaci spolu s mužskou časťou speváckeho zboru uviedli ukážky regrútskych piesní a tancov. Publikum pobavili piesňou V pondelok na ránečko nás odebrali aj ďalšími regrútskymi nápevmi a verbunkami. Žiaci predviedli pásmo piesní, tancov a prekáračiek s názvom Heličky.

Na záver vydarenej slávnosti starosta obce I. Solár ocenil pamätnou plaketou bývalého riaditeľa školy Mgr. V. Slobodníka a svojho predchodcu v starostovskej funkcii P. Slobodníka za ich prínos, prácu a podiel na získaní čestného názvu i vybudovaní novej školy, poďakoval všetkým za prípravu spomienkovej slávnosti. Spevácky zbor Juraja Holčeka pod vedením V. Slobodníka nakoniec zaspieval piesne Slovenčina moja, padľmý vo vojnách venoval piesne Sláviaci a Pod briezokou a na záver zaznel kultúrnym domom v Dolnom Ohaji po počestí J. Holčeka hymnus Sláva tebe veľký slávy synu...

Na Jasovskom zlatom slávikovi zneli slovenské i rómske piesne Festival rešpektu a tolerancie

V základnej škole v Jasove sa prednedávnom uskutočnil 4. ročník krajského matičného festivalu Jasovský zlatý slávik. Hlavnými organizátormi podujatia, ktoré je od svojho vzniku zamerané na potieranie neblahých dôsledkov rasovej diskriminácie v našej spoločnosti, boli Matica slovenská, zastúpená miestnymi odbormi v Jasove a Košiciach-Myslave, ZŠ Jasov, Obecný úrad v Jasove a odbor školstva Okresného úradu v Košiciach.

Po výberových kolách na jednotlivých základných školách celého Košického kraja prišlo do Jasova štyridsať talentov z majoritnej spoločnosti aj z rómskeho etnika, pričom tretina aj v krásnych ľudových krojoch. Táto krajská akcia je pozoruhodná tým, že sa na nej súťaží v slovenskej ľudovej, ale aj v rómskej piesni. Festival slávnostne otvorila predsedníčka MO MS v Jasove Mgr. Janka Potočňáková spolu s jeho zakladateľom Františkom Mrvom. Päťčlenná porota mala dosť práce pri výbere tých najlepších, lebo kvalita speváckych výkonov bola tohto roku mimoriadne vysoká. Napokon sa rozhodla v kategórii dievčat udeliť 1. miesto Michaele Štrompovej zo ZŠ Veľká Ida a v kategórii

chlapcov Samuelovi Cingeľovi zo ZŠ Poproč. V duetách sa porotcom najviac pozdával párový spev Nikoly Horváthovej a Radky Hudákovéj zo ZŠ Jasov. Umiestnenie ďalších súťažiacich aj so snímkami nájdete na webovej stránke Matice slovenskej, keď si kliknete na Košický kraj.

Najlepší účinkujúci si z Jasova odniesli hodnotné knihy z Vydavateľstva MS a účastnícke diplomy, ktoré popri bývalom ministromi školstva D. Čaplovičovi venovali prvý podpredseda MS J. Šimonovič, starosta obce Jasov Ing. G. Nagy, generálni riaditelia firmy Lynx Košice a TV Región Ing. R. Kollár a Ing. J. Varga a tiež zakladateľ matičného festivalu F. Mrva.

Ocenení účastníci matičného festivalu Jasovský zlatý slávik.

Festival Jasovský zlatý slávik prispieva k prehlbovaniu kultúrnej spolupráce medzi majoritou na Slovensku a národnostnými menšinami. Túto jeho ideu aktívne podporuje aj TV Región, ktorá celý týždeň vo svojich spravodajských reláciách vysielala o podujatí zaujímavú reportáž.

(fm)

Štúr v expozícii Galérie pod orlojom

Žilinský samosprávny kraj, Kysucké kultúrne stredisko v Čadci, Turistické centrum Pod orlojom a obec Stará Bystrica pripravili na letné mesiace k dvojstému výročiu narodenia Ludovíta Štúra tematickú výstavu Kysuce v snahách o obnovenie štátnej samostatnosti Slovenska v kurátorskej koncepcii známeho výtvarného umelca, akademického sochára Ondreja Zimku ml. Otvorenie expozície sa uskutoční 3. júla v Galérii pod orlojom v Starej Bystrici o 18.30 h. Na vernisáži sa zúčastnia aj predstavitelia Matice slovenskej – prvý podpredseda MS Jozef Šimonovič a správca národnej a kultúrnej ustanovizne Maroš Smolec. Výstava potrvá do 16. septembra.

(red)

Ocenili knihy z matičného vydavateľstva Úspech Kliatby a Snehuličika

Pri príležitosti odovzdávania literárnych cien a prémie za minulý rok, ktoré udeľuje Sekcia pre pôvodnú literatúru Literárneho fondu, sa kultúrna obec zišla 6. júna 2015 v Zichyho paláci v Bratislave. Vydavateľstvo Matice slovenskej na tomto podujatí ocenili čestným uznaním za vydanie diela Júliusa Balca Kliatba žltých ruží. Okrem toho prémie Literárneho fondu získal František Rojček za knihu Snehuličik šepol mame. Ocenenia pre matičné vydavateľstvo prevzal správca Matice slovenskej Maroš Smolec, ktorý pri tejto príležitosti vyjadril poďakovanie za prínosnú a kvalitnú prácu pracovníkom edičných útvarov našej národnej a kultúrnej ustanovizne.

(red)

NAŠA ČITATELSKÁ SÚŤAŽ

Je potešujúce, že ani tropické horúčavy v minulých dňoch vás milí čitatelia neodvábili od našich novin – povedzme na výlety, k vode, k jazerám a na kúpaliská, a našli ste si čas na ich čítanie. Presvedča nás stále rastúci počet prispievateľov, vaše postrehy, ale aj ustavične sa zvyšujúci počet tých, čo reagujú na otázky v našej hre o pekné ceny v čitateľskej súťaži. Dnešná otázka je trochu ťažšia, ale ak si prečítate rubriku o Čom je reč, odpoveď nájdete. Peter Štrelinger v nej s pietou spomína aj na svoju nebohú manželku, našu redakčnú kolegyňu a skvelú novinárku s veľkým slovenským srdcom, ktorá nás navždy opustila pred desiatimi rokmi.

• Aké bolo jej meno?

Svoje odpovede nám posielajte na adresu redakcie, ktorá je uvedená v tiráži, písomnou formou s označením Čitateľská súťaž našej administrátorke L. Rišianovej.

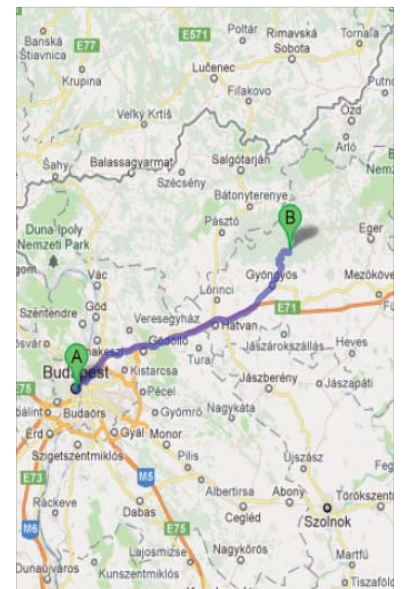
V SNN č. 20 sme sa vás pýtali, ktorých najbližších spolupracovníkov mal Ludovít Štúr v redakcii pri vydávaní Slovenských národných novin. Správna odpoveď mala znieť: Peter Kellner Hostinský a Bohuš Nosák Nezabudov.

Spomedzi správnych odpovedí sme vyžrebovali týchto výhercov: Iveta Drabíková, Pozdišovce; Daniela Jurigová, Liptovský Mikuláš; Zuzana Maková, Diviaky. Blahoželáme!

Šiesty výstup na Matru

Opäť v júlovom termíne sa uskutoční už šiesty ročník výstupu na najvyšší vrch pohoria Matra v Maďarsku, o ktorom sa traduje, že patrí do trojvršia v našom štátnom znaku: Tatra – Matra – Fatra, čo si okrem iného raz v roku pripomínajú kolektívnym výstupom organizatori tohto podujatia. Tentoraz sa účastníci výstupu vyberú na Modravú horu (maď. Kékestető) v sobotu 11. júla a na jej vrchole sa stretnú medzi 12. – 14. hodinou. Ako pripomína jeden z organizátorov výstupu JUDr. Ján Čarnogurský, termín zvolili tak, aby čo najmenej kolidoval s inými pamätnými dňami, najmä cirkevnými, na východnom Slovensku. Zároveň si výstup zachová väzbu na júlový sviatok sv. Cyrila a Metoda. Takmer až na vrchol (nadmorská výška 1014 m) možno prísť autom alebo autobusom, parkovisko je pod vrcholom alebo asi dva kilometre nižšie v stredisku Mátraháza. Modravá hora je približne sto kilometrov východne od Budapešti. Z hlavného mesta Maďarska do Gyöngyösu vedie diaľnica, potom asi desať kilometrov obyčajná asfaltka – ako to ukazuje priložená mapka. Kto má v aute navigačný prístroj, nech si vloží ako cieľ vrchol hory alebo názov Mátraháza.

(red)

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Bratislava
pupkom sveta

Na konci víkendu boli v našom hlavnom meste vplyvní politici. Ktosi napísal, že málokedy sa stáva, aby sa na bratislavskej križovatke mihli popri sebe autá francúzskeho prezidenta a britského premiéra. Ale poctili nás aj iní, aj z kategórie „vojnových štváčov“. A dodám, že som ešte nezažil – po Husákovom českom prejave z Bratislavského hradu –, aby prezident Slovákov nerozprával na Slovensku po slovensky. Aj minister zahraničných vecí a financií. Títo všetci traja sa pripravovali účastníkom desiateho ročníka Globsecu – čo je podľa niektorých najvýznamnejšie bezpečnostné fórum v strednej Európe – po anglicky. Je to asi dobre a správne, ale predsa len: náš úradný jazyk slovenčina nemá miesto na medzinárodnom fóre ani doma? Lebo sme pupok sveta?

V tom istom čase sa konal aj tisícový (podľa Českej televízie päťtisícový) pochod proti islamizácii, na ktorom sa zúčastnili vraj akísi „neonacisti“ a futbaloví „chuligáni“. Priznám sa, nevedel som, do ktorého z týchto dvoch „kocinkov“ zaradiť kolegyňa, lebo mi nepasuje ani tam a ani tam, ale na pochod prišla. Samozrejme, skupinka „anti“ sa zhromažďovala na vedľajšom námestí. Prišlo mi to čudné: ak tie tisíce pochodovali „proti“ prívalu moslimov, „proti“ čomu bola skupinka „anti“? Protí zdravému ľudskému rozumu? Či proti tradičnej tisícročnej kultúre Slovákov?

Bol to týždeň aj ďalších akcií na celom Slovensku. Matičiari určite najsvedomitejšie pripomínajú sebe i národu, že máme Rok Ludovíta Štúra. Akciu sme mali v Dolnom Kubíne i v Trenčíne. A v Dolnom Ohaji na počesť Juraja Holčeka. V Námestove sa stretli gorazdovci výtvarníci. Veru, už dvadsaťpäť rokov vďaka Slovákom do hláv odkaz sv. Gorazda súčasny predseda matičného prezídia Miroslav Holečko. Muž, ktorý až neuveriteľným spôsobom úspešne udržuje a šíri odkaz „prvého po mene slovenského svätca“ medzi starými a najmä mladými. Vďaka.

V nedeľu sa stretli aktívni maďarskí Slováci pod vedením predstaviteľov ich samosprávy v Budapešti pri soche sv. Cyrila a Metoda v Zalaváre. Tá je tam aj vďaka našej Matici. Keďže podobnú sochu sa nám dosiaľ nepodarilo umiestniť v našom hlavnom meste (pupku sveta), napadla mi otázka: alebo má nám po rokoch byť naspäť Blatnohrad, teda Zalavár?

Matica slovenská podporuje postoj vlády k prideleniu utečencov

Kvóty problém s migrantmi nevyriešia

Vyhlasenie MS

V poslednom období Európa pociťuje záplavu nešťastníkov bez strechy nad hlavou zo severnej Afriky a z Blízkeho východu. Brusel vidí riešenie zvyšujúceho sa prílevu imigrantov v tzv. prístahovaleckých kvótach – teda v rozdelení imigrantov aj do vnútrozemských členských krajín EÚ, vrátane Slovenska. Pod Tatrami by malo nájsť domov vyše sedemsto prístahovalcov.

Matica slovenská privítala zamietavé stanovisko vlády k určeniu kvót pre utečencov, pretože predstavujú hrozbu pre Európu a neriešia korene problému prístahovateľstva. Tie sú v narušení poriadku v arabských štátoch a v nedostatočnom strážení vonkajších hraníc Európskej únie. Určenie kvót by bolo akosi „zmluvou“ medzi Európou a prepravcami utečencov, čo je neprijateľné.

V súvislosti s ohlasovanými verejnými vystúpeniami – najmä tretieho sektora – vyjadrujeme obavu z aktivít, ktoré by mohli poškodiť dobré meno Slovenska a našu národnú integritu budovanú na tisícročnom odkaze našich predkov. Veríme, že naši predstavitelia v európskych štruktúrach a slovenská vláda urobia kroky na rozumné riešenie problémov, ktoré nás obklopujú.

Za Maticu slovenskú Marián TKÁČ, predseda

Bohatá činnosť Spolku priateľov slovenskej kultúry v Kolárove

Oslávili pätnáste výročie vzniku

Ján JANČOVIC – Foto: autor

Kolárovo, ktoré sa nachádza v Podunajskej nížine pri sútoku Váhu a Malého Dunaja, bolo v bývalom Česko-Slovensku s takmer štrnástimi tisíckami obyvateľov najväčšou dedinou, kým v roku 1967 nezískalo štatút mesta. Ešte v časoch Uhorska bolo podobne ako Békešská Čaba najrozsiahljšou obcou s chotárom, ktorý meral vyše päťdesiat tisícov jutár obrábateľnej pôdy. Obe obce vtedy svojim charakterom zaraďovali medzi najväčšie európske dediny.

V rámci medzištátnej dohody o výmene obyvateľstva medzi Česko-Slovenskom a Maďarskom sa v roku 1947 do dovedy takmer čisto Maďarmi obývaného Kolárova a z neho do čoskoro novovybudovanej Dediny Mládeže presídlilo z Maďarska vyše dvetisíc Slovákov. Najviac ich prišlo z Poľného Berinčoka a Medeša, ale prístahovali sa aj z iných miest v Békešskej, Čanádskej a Čongrádskej oblasti. Boli to prevažne roľníci a robotníci, ktorí po začiatočnom súkromnom podnikaní našli zamestnanie najmä v novovznikajúcich poľnohospodárskych družstvách.

ZATOPENÝ OSTROV

Pred polstoročím, v roku 1965, postihla takmer celý Žitný ostrov v histórii Slovenska najväčšia povodeň. Pretrhnutím jednej dunajskej hrádze táto nevidaná katastrofa v júni spomínaného roka spôsobila na území Žitného ostrova obrovské škody. Svoje domovy muselo opustiť päťdesiatštyritisíc obyvateľov, zničených bolo štyritisíc domov a šesťtisíc poškodených, dvestopäťdesiat kilometrov ciest a sedemdesiat kilometrov železničných tratí voda zaplavila a zničila úrodu na výmere deväťdesiatštyri tisíc hektárov.

Aj napriek tomu, že 25. júna vybudovali záchranári okolo mesta Kolárovo pred valiacou sa vodou dvanásťkilometrovú hrádzu, tá po niekoľkých hodinách nápor vody nevydržala a nakoniec celé mesto zaplavila. V samotnom Kolárove povodeň zničila 768 domov 1 568 poškodila. Katastrofa zmenila mesto na nepoznanie najmä po jeho obnove do terajšej modernej podoby, ktorú pomáhali tesne po povodni vybudovať slovenské a české mestá. Päťdesiatročné výročie tejto smutnej udalosti si mesto pripomenie na spomienkovej slávnosti v júli.

RADOSTNEJŠIE JUBILEUM

Ešte prv – na začiatku tohtoročného leta – si pätnáste výročie svojho založenia v Kolárove pripomenul Spolok priateľov slovenskej kultúry. Vznikol v máji v roku 2000 a do jeho čela si tunajší Slováci, ktorí pochádzajú prevažne z maďarskej časti Dolnej zeme, zvolili Jozefa Kubicu, Pavla Pilišiu, Máriu Stýkovú a Margitu Selčániovú. Za svoj prvoradý cieľ si vytýčili rozvoj slovenskej kultúry na území mesta a okolia, oživovanie a zachovávanie tradičných zvykov, remesiel a celkovej hmotnej a duchovnej kultúry prinesenej z dolnozemskeho prostredia,

vytváranie podmienok na pozdvihnutie národného povedomia, a tým zachovávanie kultúrneho dedičstva svojich slovenských predkov. A to je v meste, kde žije popri Maďaroch aj okolo sedemdesiat percent Slovákov, prepotrebne. Kým v začiatkoch činnosti usporiadal spolok štyri akcie, neskôr sa ročný plán činnosti ustálil na pravidelných mesačných podujatiach, ktorými sa v meste zarádli v kultúrno-spoločenských aktivitách medzi najčínorodnejšie organizácie.

STRETNUTIE V ROTUNDE

Takto to napokon vo svojom vystúpení hodnotil aj primátor mesta Arpád Horváth. Okrem iného doslova vyzdvihol, že členovia spolku popri tom, že pestujú, rozvíjajú a zachovávajú slovenskú kultúru, nikdy nechýbajú ani na akciách organizovaných mestom a ďalšími organizáciami a združeniami.

Na svoje jubileum, ktoré sa konalo v rotunde Mestského kultúrneho strediska, sa jeho organizátori dobre pripravili. Medzi hosťami nechýbali ani delegácie Slovákov z maďarského Poľného Berinčoka a Veľkého Bánheďesa, ktorých si kolárovske rodiny rozdelili na ubytovanie.

PARKOVÁ GALÉRIA
LUDOVÍTA ŠTÚRA

www.parkovagaléria.sk

Námestie SNP - Zvolene

„Kto žije duchom,
v tom žije celý svet
a on v celom svete.“

Ludovít Štúr, r. 1842

VEREJNÁ ZBIERKA
NA OBNOVU BUSTY J. C. HRONSKÉHO

Lubovollnú výšku príspevku môžete poukázať na číslo účtu:

402 115 6344 /7500

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky povolílo vykonávať verejnú zbierku za verejnoprospešným účelom Občianskemu združeniu Občania Sekler-Mňová, na základe rozhodnutia číslo: 000-2015-006096 v termíne od 1. apríla 2015 do 29. februára 2016.

PRIPOMÍNAME SI

27. júna
– pred sto šesťdesiatimi piatimi rokmi sa narodil známy bratislavský lekár Matej Dobrovič (1850 – 1919), významný organizátor zdravotníctva v monarchii, propagátor športu, založil aj prvý slovenský športový klub v dnešnom našom hlavnom meste – Bratislavský telovýchovný spolok

– stopäťnásť rokov, čo sa narodil Emil Rusko (1900 – 1961), rozhlasový režisér, riaditeľ rozhlasu v Košiciach i v Bratislave, zakladateľ SLUK-u a jeho dlhoročný riaditeľ

– štyridsaťpäť rokov od smrti autorky detských kníh a kedysi najpopulárnejšej slovenskej rozprávkarky, po celé roky známej z rozhlasu ako Teta Heľa, Hely Krčméryovej (1902 – 1970)

28. júna
– stodesať rokov, čo sa narodila poetka, spisovateľka, prekladateľka a zostavovateľka učebníc Mária Rázusová-Martáková (1905 – 1964)

29. júna
– v roku 1945 ZSSR svojoľno, formálne na základe plebiscitu, odtrhol od Česko-Slovenska územie Podkarpatskej Rusi, dnešnú Zakarpatskú Ukrajinu, súčasť Ukrajinskej republiky; sedemdesiate výročie

30. júna
– pred dvesto štyridsiatimi rokmi sa v Bratislave otvoril prvý učiteľský ústav v Uhorsku (1775), ktorý mal byť príkladom pre podobné školy v celej krajine; škola organizovala aj nedelné kurzy pre mládež, ktoré vzdelávali v odbore remesiel a obchodu
– v Trebišove sa pred sto päťdesiatimi piatimi rokmi narodil poslanec uhorského snemu a viacnásobný minister Július András ml. (1860 – 1929), v roku 1918 sa pokúšal zachrániť monarchiu

– v roku 1885 predložila skupina slovenských osobností, vedená Jánom Jesenským a Pavlom Mudroňom, cisárovi Františkovi Jozefovi I. prestolný prosbopis so žiadosťou o obnovu Matice slovenskej, cisár si nechcel pohnevať maďarskú šľachtu a na prosbopis nereagoval

– stodvadsaťpäť rokov od smrti spisovateľa a osvetového pracovníka medzi dolnozemskými Slovákami Félixu Kutlíka (1843 – 1890)

1. júla
– pred dvesto rokmi sa narodil Ladislav Paulíny, evanjelický kňaz, národovec a historik

– stopäťdesiat rokov od narodenia Vladimíra Krivoša (1865 – 1942), svetoznámeho stenografa a polyglota

– stoštyridsať rokov, čo sa narodil maliar, tvorca portrétov osobností a figurálnych kompozícií na motívy literárnych diel Milan Mitrovský (1875 – 1945)

– futbalový klub Inter Bratislava má sedemdesiatpäť rokov

2. júla
– pred sto rokmi sa začala veľká demontáž zvonov z veží slovenských kostolov; poslúžili na výrobu zbraní v prvej svetovej vojne

– pred dvadsiatimi rokmi sa pápež Ján Pavol II. na veľkom zhromaždení v Prešove modlil s gréckokatolíckymi veriacimi (1995)

– básnik Juraj Kuniak sa dožíva šesťdesiatky

(jč)

vydavatel.sk

SLOVAKIA | ONLINE

.tasr.